

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการวิจัย โดยแยกตามหัวข้อต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
 2. การอ่านและอ่านเพื่อจับใจความ
 - 2.1 ความหมายของการสอนอ่าน
 - 2.2 จุดหมายในการสอน
 - 2.3 ความมุ่งหมายในการอ่าน
 - 2.4 ความมุ่งหมายในการอ่านในใจ
 - 2.5 หลักการสอนอ่าน
 - 2.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน
 - 2.7 ประเภทของการอ่าน
 - 2.8 การแบ่งประเภทการอ่านเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน
3. บทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาของบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.2 ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.3 หลักจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.4 ลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.5 ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.6 หลักการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.7 ขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.8 การหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป
 - 3.9 ประโยชน์ของบทเรียนสำเร็จรูป

4. ความพึงพอใจ
 - 4.1 ความหมายความหมายของความพึงพอใจ
 - 4.2 ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรมวิชาการ (2545 : 1 – 153) ได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีสาระสำคัญดังนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนทุกช่วงชั้น โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกภาษาให้มากที่สุดในทุกสถานการณ์ โดยผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และจัดกิจกรรมให้หลากหลาย ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารได้ ใช้แสวงหาความรู้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยไปสู่สังคมโลกได้ ตลอดจนทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย

- สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communication)
- สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม (Cultures)
- สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (Connections)
- สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก (Communities)

มาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต. 1.1 เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต. 1.2 มีทักษะในการสื่อสารทางภาษาแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ต. 1.3 เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และมีสุนทรียภาพ

สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต. 2.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต. 2.2 เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต. 3.1 ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ 4 ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต. 4.1 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษาชุมชน และสังคม

มาตรฐาน ต. 4.2 สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.3 โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กำหนดตามระดับความสามารถทางภาษาและพัฒนาการของผู้เรียน (Proficiency – Based) เป็นสำคัญ โดยจัดแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

- 1.3.1 ช่วงชั้น ป.1-3 ระดับเตรียมความพร้อม (Preparatory Level)
- 1.3.2 ช่วงชั้น ป.4-6 ระดับต้น (Beginner Level)
- 1.3.3 ช่วงชั้น ม.1-3 ระดับกำลังพัฒนา (Developing Level)
- 1.3.4 ช่วงชั้น ม.4-6 ระดับความก้าวหน้า(Expanding Level)

ช่วงชั้นที่ 1 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3)

1. เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน และนำเสนอข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง ชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว
2. มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเน้นการฟัง พูดตามหัวเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัว อาหาร เครื่องดื่ม และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายในวงคำศัพท์ 300-450 คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรม)
3. ใช้ประโยคคำเดียว (One Word Sentence) และประโยคเดียว (Simple Sentence) ในการสนทนาได้ตอบตามสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้
4. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาตามระดับชั้น
5. มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ ในการเสนอข้อมูลที่เป็นความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่นตามความสนใจและวัย
6. มีความสามารถในการใช้ภาษาภายในห้องเรียนและในโรงเรียนในการแสวงหาความรู้และความเพลิดเพลิน

ช่วงชั้นที่ 2 (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

1. เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน และนำเสนอข้อมูลข่าวสาร สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศเน้นการฟัง-พูด-อ่าน ตามหัวเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิภาพ การซื้อ-ขาย ลมฟ้าอากาศ ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 1,050-1,200 คำ (คำศัพท์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม)
3. ประโยคเดียว และประโยคผสม สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ
4. เข้าใจข้อความที่เป็นความเรียง และไม่ใช้ความเรียงในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ในบริบทที่หลากหลาย
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และมีชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบตามระดับชั้น
6. มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ นำเสนอและสืบค้นข้อมูลความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่นที่เรียนตามความสนใจและระดับชั้น

7. มีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศภายในห้องเรียน และในโรงเรียน ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และความเพลิดเพลิน

ช่วงชั้นที่ 3 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

1. เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศ แลกเปลี่ยน นำเสนอข้อมูลข่าวสารสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แสดงความรู้สึกรักใคร่ และความกตเวทิตา โดยใช้คำพูดในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ

2. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน ในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย สมบัติอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 2,100 – 2,250 คำ (คำศัพท์ที่เป็นนามธรรมมากขึ้น)

3. ใช้ประโยคผสม (Compound Sentence) และประโยคซับซ้อน (Complex Sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. อ่าน เขียน ข้อความที่เป็นความเรียงและไม่เป็นความเรียง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีตัวเชื่อมข้อความ (Discourse Markers)

5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และมีชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบในแต่ละระดับชั้น

6. มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เรียนตามความสนใจและระดับชั้น

7. ฝึกฝนการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง หาความเพลิดเพลินและเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้อและประกอบอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6)

1. เข้าใจและใช้ภาษาต่างประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแสดงความรู้สึกรักใคร่ แสดงความกตเวทิตาในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา งานอาชีพ ชุมชน และสังคมโลก ในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคคลากร และกาลเทศะ

2. มีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน ในหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่าง และสวัสดิการ การซื้อ-ขาย สมบัติอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว

การบริการ สถานที่ ภาษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 3,600 – 7,750 คำ (คำศัพท์ที่มีระดับการใช้แตกต่างกัน)

3. ใช้ประโยคผสม (Compound Sentence) และประโยคซับซ้อน (Complex Sentence) สื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
4. อ่าน เขียน ข้อความที่เป็นความเรียงและไม่เป็นความเรียง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีตัวเชื่อมข้อความ (Discourse Markers)
5. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางภาษา และมีชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษา ตามบริบทของข้อความที่พบในแต่ละระดับชั้น และสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมตามกาลเทศะ
6. มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่เรียนตามความสนใจและระดับชั้น จากสื่อที่หลากหลาย
7. ฝึกฝนการใช้ภาษาต่างประเทศทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง หากความเพลิดเพลินและเป็นพื้นฐาน ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

1.4 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับช่วงชั้นที่ 3 (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3) เป็นดั่งบ่งชี้ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 มาตรฐาน ดังนี้

สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต 1.1 : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. เข้าใจภาษาท่าทาง น้ำเสียง ความรู้สึกของผู้พูด รวมทั้งเข้าใจคำสั่ง คำขอร้อง คำแนะนำ คำอธิบายที่พบในสื่อจริง
2. อ่านออกเสียงบทอ่านได้ถูกต้องตามหลักการออกเสียงและเหมาะสมกับเนื้อหาที่อ่าน
3. เข้าใจและตีความสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง (Non text Information) ในรูปแบบต่าง ๆ โดยถ่ายโอนเป็นข้อความที่ใช้ถ้อยคำของตนเอง โดยถ่ายโอนข้อความเป็นสื่อที่ไม่ใช่ความเรียง

4. เข้าใจ ตีความ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อความ ข้อมูล และข่าวสาร จากสื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในความสนใจในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ต 1.2 : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวดังกล่าว แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. ใช้ภาษาตามมารยาทในสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสามารถดำเนินการสื่อสารอย่างค่องเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการของตนเสนอความช่วยเหลือและบริการแก่ผู้อื่นและวางแผนการเรียนรู้ โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ทั้งในและนอกสถานศึกษา

3. ใช้ภาษาเพื่อขอและให้ข้อมูล อธิบายบรรยายเปรียบเทียบเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ประสบการณ์ของตนเองและสิ่งที่ตนสนใจ สร้างองค์ความรู้โดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษาและผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมทั้งวางแผนในการเรียนและอาชีพ

4. ใช้ภาษาเพื่อแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง เรื่องราวในชีวิตประจำวันและโครงการในอนาคตพร้อมทั้งให้เหตุผลโดยใช้ประโยชน์จากสื่อการเรียนทางภาษาและผลจากการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมทั้งแสวงหาวิธีการเรียนภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมกับตนเอง

มาตรฐาน ต 1.3 : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และสื่อสารข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และมีสุนทรียภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. นำเสนอข้อมูลเรื่องราวสั้น ๆ หรือกิจวัตรประจำวัน ประสบการณ์รวมทั้งเหตุการณ์ทั่วไป

2. นำเสนอความคิดรวบยอดเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ

3. นำเสนอความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในท้องถิ่นและสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์

4. นำเสนอบทเพลง บทละครสั้น ๆ (Skit) เหตุการณ์บทกวีหรือข้อมูลจากสื่อประเภทต่าง ๆ ตามความสนใจได้อย่างสนุกสนาน

สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ค 2.1 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. ใช้ภาษาและท่าทางในการสื่อสารได้เหมาะสมกับระดับบุคคล และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา
2. รู้ที่มาและเหตุผลของงานประเพณี วันสำคัญของชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา

มาตรฐาน ค 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาต่างประเทศกับภาษาไทยในเรื่อง เสียงสระ พยัญชนะ คำ วลี ประโยค และข้อความที่ซับซ้อน และนำไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
2. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาและนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
3. เห็นประโยชน์ของการรู้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้และความบันเทิง และการเข้าสู่สังคมและอาชีพ
4. สนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ
5. ตระหนักในคุณค่าของภาษาและวัฒนธรรมที่เรียน และนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ค 3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. เข้าใจและถ่ายทอดเนื้อหาสาระภาษาต่างประเทศง่าย ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2. ใช้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. ใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษา และชุมชน ด้วยวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย
2. ใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ กับบุคคลในสถานศึกษาและชุมชน

มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-3

1. ใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารในการทำงาน ในสถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์จริง
2. ใช้ภาษาต่างประเทศในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างเหมาะสม และเจรจาโน้มน้าวต่อรองอย่างมีเหตุผล
3. ใช้ภาษาต่างประเทศเฉพาะด้านเพื่อการสื่อสาร การจัดการด้านการเรียน การศึกษาต่อ หรือด้านอาชีพ
4. ใช้ภาษาต่างประเทศเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารของชุมชนท้องถิ่น หรือประเทศชาติในการส่งเสริมหรือสร้างความร่วมมือในสังคม

1.5 แนวทางการจัดทำสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทางโรงเรียนบ้านหัวหมูดำได้จัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้รายปี และคำอธิบายรายวิชา เพื่อนำมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้รายปี และคำอธิบายรายวิชา : ภาษาอังกฤษ
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 120 ชั่วโมง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
 สาระการเรียนรู้พื้นฐาน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี	คำอธิบายรายวิชา
<p>สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ค 1.1 : เข้าใจ กระบวนการฟังและอ่าน สามารถ ตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อ ประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้ อย่างมีวิจารณญาณ</p> <p>1. เข้าใจคำสั่ง คำขอร้อง และคำ แนะนำ ภาษา ท่าทางน้ำเสียง ความรู้สึกของผู้พูด</p> <p>2. อ่านออกเสียงบทอ่านสั้น ๆ ได้ อย่างถูกต้องตามหลักการออกเสียง</p> <p>3. เข้าใจสื่อที่ไม่ใช่ความเรียงใน รูปแบบต่าง ๆ</p> <p>4. เข้าใจข้อมูลและข่าวสารง่าย ๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์</p> <p>สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ค 1.2 : มีทักษะในการ สื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความ คิดเห็น โดยใช้เทคโนโลยีและการ จัดการที่เหมาะสมเพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต</p>	<p>- ภาษา ท่าทาง น้ำเสียง คำสั่ง คำขอร้อง คำแนะนำ ภาษาท่าทาง น้ำเสียงของผู้ พูด</p> <p>- อ่านออกเสียงบทอ่านสั้น ๆ</p> <p>- สื่อที่ไม่ใช่ความเรียงใน รูปแบบต่าง ๆ</p> <p>- ข้อความ ข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์</p>	<p>อ่านออกเสียง วลี ข้อความ บทอ่านสั้น ๆ ปฏิบัติตามคำสั่ง คำ ขอร้อง ใช้ภาษาท่าทาง เพื่อสื่อสารความหมาย ถ่ายโอนข้อมูลที่ได้ฟัง และอ่าน ทั้งที่เป็นความ เรียงและไม่ใช่ความเรียง เป็นถ้อยคำของตนเอง หรือในรูปแบบอื่น ๆ แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประสบการณ์ ของตนเอง ข่าว หรือ เหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ ใน ชีวิตประจำวันจากสื่อ สิ่งพิมพ์ ใช้ภาษาตาม มารยาททางสังคมเพื่อ</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี	คำอธิบายรายวิชา
<p>1. ใช้ภาษาตามมารยาททางสังคม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <p>2. ใช้ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการของตน</p>	<p>-ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม</p> <p>- ภาษาเพื่อแสดงความคิดเห็น และแสดงความต้องการของตนและเสนอความต้องการของตน</p>	<p>สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พูดหรือเขียนบรรยาย ประสบการณ์ของตน และสิ่งที่น่าสนใจ เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญ ประเพณีและ</p>
<p>สาระที่ 2 : ภาษาและวัฒนธรรม</p> <p>มาตรฐาน ค 2.2 : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมของไทย และนำมาใช้อย่างมี</p> <p>พิจารณาณ</p> <p>1. เข้าใจความแตกต่างระหว่างภาษาต่างประเทศและภาษาไทยในเรื่องคำและวลี สำนวน และประโยคโดยนำไปใช้ได้เหมาะสมและถูกต้อง</p> <p>2. เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทย</p> <p>3. เห็นประโยชน์ในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้</p>	<p>-ความแตกต่างระหว่างภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในเรื่องคำ วลี สำนวน และประโยค และนำไปใช้ได้</p> <p>-ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทยและการนำไปใช้</p> <p>-ประโยชน์ในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้</p>	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี	คำอธิบายรายวิชา
<p>4. เห็นคุณค่าทางภาษาและวัฒนธรรมและร่วมกิจกรรมทางภาษา</p> <p>5. ตระหนักในคุณค่าทางภาษาและวัฒนธรรมที่เรียนและนำความรู้เกี่ยวกับภาษามาใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม</p> <p>สาระที่ 3 : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น</p> <p>มาตรฐาน ค.3.1 : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน</p> <p>1. เข้าใจเนื้อหาสาระภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น</p> <p>2. ใช้ภาษาในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นด้วยวิธีการที่หลากหลายได้</p>	<p>-คุณค่าทางภาษาและวัฒนธรรม</p> <p>-คุณค่าทางภาษาและวัฒนธรรมที่เรียนและนำความรู้เกี่ยวกับภาษามาใช้กับตนเอง</p> <p>-ภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย</p> <p>-ภาษาต่างประเทศในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นด้วยวิธีการที่หลากหลาย</p>	<p>167342</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี	คำอธิบายรายวิชา
<p>สาระที่ 4 : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก</p> <p>มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม</p> <p>1. ใช้ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย</p> <p>2. ใช้ภาษาสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ กับบุคคลภายในสถานศึกษา</p> <p>มาตรฐาน ต 4.2 : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม</p> <p>1. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการทำงานในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง</p>	<p>-ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามชุมชนและสถานศึกษา</p> <p>-ภาษาต่างประเทศที่สื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ กับบุคคลภายในสถานศึกษา</p> <p>-ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการทำงานและสมัครงานในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง</p>	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้รายปี	คำอธิบายรายวิชา
2. ใช้ภาษาต่างประเทศในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยรู้จักควบคุมตนเองรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเหมาะสมและเจรจาโน้มน้าวต่อรองอย่างมีเหตุผล	-ภาษาต่างประเทศในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยรู้จักควบคุมตนเองรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	
3. ใช้ภาษาต่างประเทศเฉพาะด้านเพื่อการสื่อสารการจัดการด้านการเรียนการศึกษาต่อและ/หรือด้านอาชีพ	-ภาษาต่างประเทศเฉพาะด้านเพื่อการสื่อสารการจัดการด้านการเรียน การศึกษาต่อและด้านอาชีพ	
3. ใช้ภาษาต่างประเทศเฉพาะด้านเพื่อการสื่อสารการจัดการด้านการเรียนการศึกษาต่อและ/หรือด้านอาชีพ	-ภาษาต่างประเทศเฉพาะด้านเพื่อการสื่อสารการจัดการด้านการเรียน การศึกษาต่อและด้านอาชีพ	
4. ใช้ภาษาต่างประเทศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่นหรือประเทศชาติในการส่งเสริมหรือสร้างความร่วมมือในสังคม	-ภาษาต่างประเทศเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของชุมชนท้องถิ่นหรือประเทศชาติในการส่งเสริมหรือสร้างความร่วมมือในสังคม	

1.6 กระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจำเป็นต้องรู้ความแตกต่างระหว่างเทคนิคการสอน วิธีสอน และแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งเป็นที่มาของวิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อจะได้เข้าถึงความสัมพันธ์ของคำทั้งสาม ตามระดับชั้น วิธีสอนบางวิธีเป็นที่นิยมใช้กันอยู่นาน บางวิธีถูกนำมาใช้เพียงช่วงเวลาหนึ่ง แล้วก็เสื่อมความนิยมไป การที่วิธีสอนแต่ละวิธีไม่ได้รับ

ความนิยมต่อเนื่อง มิใช่เพราะมีความล้มเหลวในการปฏิบัติจริง แต่มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตวิทยา ด้านภาษาศาสตร์ และด้านการศึกษา

แนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดใน ยุคสมัยต่าง ๆ ของนักปรัชญา นักจิตวิทยา และภาษาศาสตร์ ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาหลายแนวทาง ที่ได้พัฒนาไปหลายรูปแบบตามยุคสมัย จนถึงยุคแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร ที่มีลักษณะเด่นชัด คือ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner - Centered)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร มุ่งเน้นกระบวนการ เรียนรู้ที่มีการฝึกปฏิบัติ มีการนำภาษาไปใช้ได้จริงตามหน้าที่ของภาษาในการสื่อความหมาย โดยเป้าหมายอยู่ที่การใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษาได้เหมาะสม กับสภาพสังคมดังนั้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ จะมุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกใช้ภาษาให้มาก และให้มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลายในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจึงควรเลือกใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ต่าง ๆ (Learning Strategies) ที่เหมาะสมกับวัยและระดับขั้นของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีลีลาการเรียนรู้ (Learning Styles) เป็น ของตนเอง กลยุทธ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ได้แก่ กลยุทธ์ในการสื่อสาร ทักษะการจำ ทักษะการถาม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดสร้างสรรค์ การประเมินตนเอง การวางแผนจัดการเรียนรู้ของ ตนเอง การใช้วิธีเรียนแบบต่าง ๆ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ ให้เหมาะสมกับตนเองตาม ระดับขั้น

ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถสรุปได้ว่า วิธีสอนใดเป็นวิธีที่ ดีที่สุดและสมบูรณ์แบบที่สุด เพราะแต่ละวิธีต่างก็มีจุดดีและจุดด้อย ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้อง ศึกษาวิวัฒนาการของทฤษฎีการเรียนรู้ และวิธีสอน เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ เข้าใจ เหตุผลและมองเห็นความจำเป็นในการที่จะต้องปรับเปลี่ยน และประยุกต์วิธีสอนของตน เพื่อ สามารถเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในแต่ละ ระดับขั้นทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่าง บุคคลและเกิดศักยภาพสูงสุดตามความสามารถของแต่ละคน

1.7 การวัดและประเมินผล

ในการจัดการเรียนการสอนใด ๆ ก็ตาม การสอนกับการวัดประเมินผลมีความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาตั้งแต่ต้นจนอาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการสอนต้องมีการประเมินผลควบคู่ กันไปด้วยเสมอเพียงการวัดและการประเมินอาจเปลี่ยนรูปแบบไปตามยุคสมัย การประเมินเป็น

ส่วนที่สำคัญและจำเป็นของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีความหมายมากกว่าการให้เป็นเกรดหรือคะแนนรวมแต่เป็นการหาคำตอบที่สร้างสรรค์ในทางบวก และให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบว่าการสอนนั้นบรรลุเป้าหมายในระดับใด ผลจากการประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีผลต่อโรงเรียน ในเชิงบริหารและการสร้างความเชื่อมั่นในสังคม การประเมินที่ดีส่วนหนึ่งต้องเป็นเสมือนเครื่องช่วยในการเรียน และอีกส่วนหนึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือในการวัดและบ่งบอกถึงความสามารถของผู้เรียนตลอดหลักสูตรตามมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสำคัญในการประเมินผลที่พึงพิจารณา คือ การประเมินผลควรมีลักษณะเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เน้นคุณลักษณะและความสามารถของผู้เรียนเป็นภาพรวม ผลการประเมินต้องชี้ให้เห็นผลการปรับปรุงการสอนของครูผู้สอน และความสำเร็จของผู้เรียนตามเป้าหมายหลักสูตร บ่งบอกถึงความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงความสามารถที่หลากหลาย ไม่แยกเด็ดขาดจากการเรียนการสอนเป็นทางการให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนรู้จักตนเองและมองเห็นแนวทางที่จะปรับปรุงตนเองได้ดีขึ้น โดยเน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ตรวจสอบและทบทวนซึ่งกันและกันเน้นที่การวัดกระบวนการ (Process) เท่า ๆ กับการวัดผลผลิต (Product) ของกระบวนการเน้นการวัดที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองรวมทั้งการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา

ข้อมูลที่ได้มาจะใช้ประเมินจะต้องได้มาโดยกระบวนการเก็บรวบรวม จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินผลตามหลักสูตร โดยใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินที่มีหลากหลายรูปแบบ เลื่อนนำมาใช้ได้สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการสอนของผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บางครั้งอาจต้องปรับวิธีการหรือดัดแปลงเครื่องมือวัด เพื่อให้เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ บางกรณีจำเป็นต้องใช้เทคนิคการประเมินที่ผสมผสานหรือหลากหลาย เพื่อให้ได้ภาพเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่กว้างและสมบูรณ์ขึ้น

จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลง ภาครด้านการประเมินผลการเรียนระบบการวัดและประเมินผล ที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ จึงเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกัน การประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเน้นไปที่การวัดและการประเมินผล ที่จะไปสู่การใช้ให้เห็นสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และสภาพจริงของการเรียนการสอนจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออก (Student Performance) สะท้อนให้เห็น

ความสามารถอย่างหลากหลายในการพัฒนาคนที่ชัดเจน สอดคล้องกับสมรรถภาพที่มีในตนเอง และจากการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งชี้ให้เห็นวิธีการตัดสินใจและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การใช้กิจกรรมการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ช่วยให้ค้นพบได้ว่าผู้เรียนเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดนอกจากระบบการวัดและประเมินผลจะปรับเปลี่ยนแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินจะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิมซึ่งมีเพียงครูผู้สอน เป็นบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ ครูผู้สอน ผู้เรียน ซึ่งทำหน้าที่ทั้งประเมินตนเอง และประเมินเพื่อน (ในกลุ่ม) ผู้ปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการและเกณฑ์ต่าง ๆ ในการประเมินด้วย

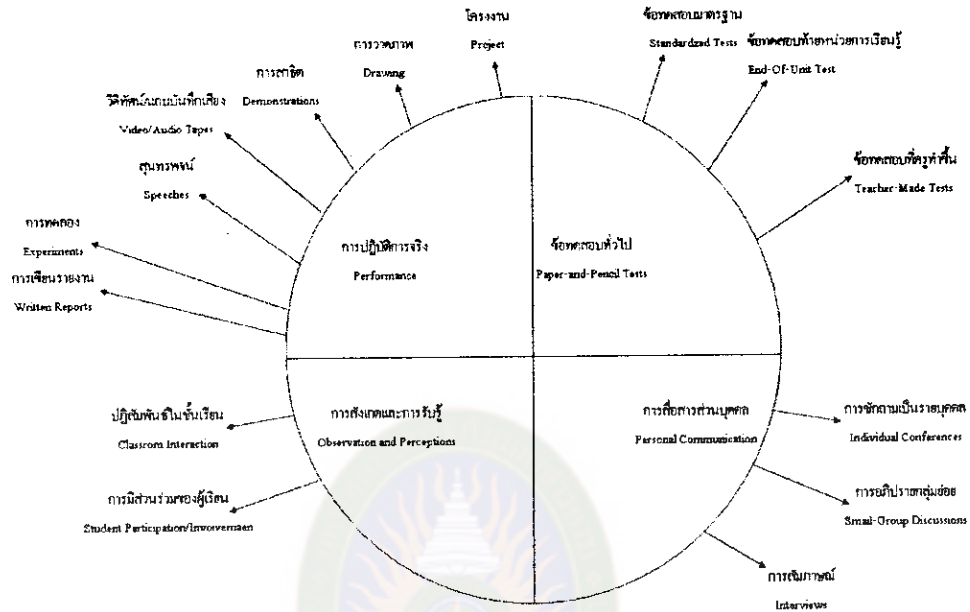
ส่วนลักษณะภาษาที่นำมาประเมิน ควรเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์การสื่อสารตามสภาพจริง คือ เป็นข้อความที่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นภาษาที่เจ้าของภาษาใช้ มีความเป็นธรรมชาติอยู่ในบริบท ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสามารถและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย การประเมินความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ควรประเมินความสามารถในการสื่อสาร ความหมายจริง ๆ ไม่ควรแยกการใช้ภาษาออกจากสถานการณ์ และควรวัดให้ครอบคลุมองค์ประกอบทางภาษาอันประกอบด้วยความรู้เรื่องเสียง คำศัพท์ โครงสร้าง การใช้ภาษาในสถานการณ์ และกลวิธีในการสื่อสาร แนวการประเมินเช่นนี้ช่วยเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การสอนและการประเมิน

ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของสถานศึกษาไว้ เพื่อเป็นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้องต่อไป

1.7.1 การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ของแต่ละรายวิชา ดังนั้นการประเมินความสามารถในการใช้ภาษาจึงต้องเน้นวิธีการและเครื่องมือวัดที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นการวัดภาคปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงานการบันทึกพฤติกรรม แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ ทั้งนี้วิธีการและ

เครื่องมือวัดที่เลือกใช้ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาภาษาหรือทักษะที่ต้องการวัดด้วย สรุปลักษณะของการประเมินผลทางภาษาดังแผนภาพที่ 2 (กรมวิชาการ. 2545 : 26)

แผนภูมิที่ 2 การประเมินผล (Assessment Profile)

ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนได้ทราบระดับความก้าวหน้าและความสำเร็จของตน สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองทำให้ครูผู้สอนได้รู้ถึงความสามารถและเข้าใจความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลตลอดจนมองเห็นภาพความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สามารถช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องได้ทันที่และนำมาจัดกลุ่มผู้เรียนได้ รวมทั้งใช้ประเมินการจัดกิจกรรมของตนเอง ทำให้ผู้ปกครองได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน สามารถให้การสนับสนุนส่งเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้

1.7.2 การประเมินระดับสถานศึกษา

เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของการเรียนรู้และตัดสินผลการเรียน สถานศึกษาต้องจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้รายปีและช่วงชั้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการวัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งผลการประเมินช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้นของผู้เรียน

การประเมินผลนี้จะช่วยให้ข้อมูลอย่างดีสำหรับครูผู้สอนในการพิจารณาว่า การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีประสิทธิภาพหรือมีคุณภาพเพียงใด โดยดูผลจากการเรียนรู้ ด้านความรู้ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับน่าพอใจหรือไม่ ข้อมูลผลการเรียนรู้นี้จะ เป็นข้อมูลย้อนกลับด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และปัจจัยอื่นที่สนับสนุนการเรียนรู้ของ ผู้เรียนว่าเพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการหรือไม่ ผลจากการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอน และสถานศึกษานำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงระบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผล การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาสามารถช่วยผู้เรียนในการ ปรับปรุงแก้ไขผลการเรียน การวางแผนการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพครูผู้สอนสามารถ วางแผนช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ฝ่ายแนะแนวสามารถจัดบริการแนะแนวได้อย่าง เหมาะสม ผู้บริหารได้ทราบถึงมาตรฐานด้านวิชาการของโรงเรียน และสามารถปรับสภาพการ จัดการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้ปกครองรู้ความก้าวหน้าของผู้เรียนด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุน พัฒนาการของผู้เรียน

ในการประเมินผลระดับสถานศึกษา สามารถทำได้ด้วยการใช้การทดสอบแบบ ต่างๆ ร่วมกับบันทึกพฤติกรรมของผู้เรียน โดยลักษณะภาษาที่นำมาทดสอบและจุดประสงค์ใน การประเมินควรสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้รายปี มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (Benchmark) และองค์ความรู้ (Body of Language) ที่กำหนดในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐาน การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และประเมินผลการเรียนรู้ ควบคู่ไปด้วย

1.7.3 การประเมินคุณภาพระดับชาติ

สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้นเข้ารับ การประเมินคุณภาพระดับชาติ สำหรับกลุ่มภาษาต่างประเทศจะมุ่งเป็นการประเมิน ความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งความรู้ทางภาษาและความสามารถในการสื่อสารที่จำเป็น และ มีความสำคัญตามระดับชั้น ผลจากการประเมินผลที่ได้นอกจากจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการเรียน การสอนภาษาต่างประเทศของผู้เรียน ของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และของประเทศในภาพรวม แล้ว ยังใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายระดับชาติ เพื่อ ใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ใน ระดับประเทศและในระดับสถานศึกษาต่อไป

1.8 แหล่งการเรียนรู้

บทบาทหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอนคือ การรู้จักแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อสามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้า ฝึกฝนทักษะทางภาษาเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง

แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนทักษะทางภาษาของตนได้นั้นมีอยู่ในที่ต่าง ๆ รอบตัวผู้เรียน นับตั้งแต่ผู้คน สถานที่ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนและไกลออกไปซึ่งอาจจำแนกได้ดังนี้

1. ครูผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง
2. ห้องสมุด โรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา
3. ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-/Access Learning Center) ซึ่งเป็นที่ฝึกภาษาอเนกประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนในการใช้ภาษาอังกฤษ และสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาแตกต่างกัน โดยเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ที่จัดไว้ให้ตามความสนใจ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร ซีดีรอม อินเทอร์เน็ต เป็นต้น
4. รายการวิทยุ โทรทัศน์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ หรือรายการจากต่างประเทศ เช่น BBC, VOA หรือรายการเคเบิลทีวี หรือดาวเทียม เช่น CNN, Discovery, National Geographic เป็นต้น

สรุป จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทางโรงเรียนได้นำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากคู่มือหลักสูตรดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปโดยใช้ภาพการ์ตูน

2. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านและการอ่านจับใจความ

2.1 ความหมายของการสอนอ่าน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2535) ได้เขียนถึงการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง ว่าตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความจากหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาการดูให้เข้าใจ

มาลินี ชาญศิลป์ (2535 : 102) ได้สรุปความหมายของการอ่านว่า การอ่านคือ การเข้าใจหนังสือด้วยการสังเกต พิจารณา

สนิท คังทวี (2536 : 111) ได้ให้ความหมายของการอ่านหมายถึง ความสามารถในการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิด แล้วนำความคิดนั้น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

วรรณิ โสมประยูร (2537 : 11) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการมอง ที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำ หรือสัญลักษณ์แปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

ความหมายของการอ่านข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์ โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันและความเข้าใจการอ่านที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นเมื่อความคิดความรู้สึของผู้เขียนก่อนที่จะเขียนออกมาเป็นถ้อยคำ

2.2 ความมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การอ่านแต่ละครั้งจะมีความมุ่งหมายแตกต่างกันถ้าผู้อ่านตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านแต่ละครั้งไว้ จะช่วยให้การอ่านมีประสิทธิภาพสูง ซึ่งมีดังนี้

- 2.2.1 การอ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น อ่านตำรา อ่านบทความ อ่านสารคดี
- 2.2.2 การอ่านเพื่อความบันเทิง เช่น อ่านนวนิยาย อ่านการ์ตูน อ่านวรรณคดี
- 2.2.3 การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น อ่านหนังสือประเภทชวนหัวต่าง ๆ
- 2.2.4 การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง เช่น อ่านสารคดี อ่านประวัติศาสตร์
- 2.2.5 การอ่านเพื่อวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ เช่น การอ่านข่าว
- 2.2.6 การอ่านเพื่อหาประเด็นว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง เช่น อ่านคำโฆษณาต่าง ๆ
- 2.2.7 การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน เช่น อ่านบทความในวารสาร
- 2.2.8 การอ่านเพื่อปฏิบัติตาม เช่น อ่านคำสั่ง อ่านคำแนะนำ อ่านคู่มือการใช้ไฟฟ้า
- 2.2.9 การอ่านเพื่อออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน มีน้ำเสียงเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเหมือนกับพูด เช่น อ่านบทละครต่าง ๆ

2.3 ความมุ่งหมายในการอ่านในใจ

- 2.3.1 สามารถอ่านได้รวดเร็วและจับใจความได้ดี
- 2.3.2 สามารถเพิ่มพูนความชำนาญในการอ่าน และมีสมาธิในการอ่าน
- 2.3.3 สามารถนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
- 2.3.4 สามารถนำการอ่านไปใช้ปรับปรุงการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.3.5 สามารถบอกประโยชน์ของการอ่านในใจและรักษาการอ่านหนังสือ
- 2.3.6 สามารถส่งเสริมให้เด็กรู้จักหาความหมายคำศัพท์โดยใช้หนังสืออ้างอิงจาก

Dictionary

- 2.3.7 สามารถส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ในสิ่งแวดล้อมและสนใจปัญหาและเหตุการณ์ประจำวัน โดยการอ่าน
- 2.3.8 สามารถถ่ายทอดจินตนาการจากการอ่านมาเป็นคำพูด หรือข้อเขียนได้
- 2.3.9 เข้าใจเบื้องต้นในการอ่านหนังสือ การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา

2.4 หลักการสอนอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่แปลสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่สามารถมองเห็นให้เกิดความรู้ความเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจน ตรงตามที่ต้องการ และสนองความต้องการของผู้อ่านด้วย ดังนั้น การอ่านที่จะทำให้เกิดความคิดและนำไปใช้ประโยชน์แก่ผู้อ่านได้ดี ทำให้การอ่านมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สำคัญในการสอนอ่าน ดังนี้ (วรรณโสมประยูร : 2537. 129 – 131)

2.4.1 ความพร้อมของเด็ก ในการสอนครูจะต้องตรวจและสร้างความพร้อมทางร่างกายเกี่ยวกับสายตา เช่น การกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา ความพร้อมเกี่ยวกับการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนกแยกแยะสิ่งขิง การรู้จักสิ่งของทั้งของจริงและภาพ การออกเสียงเรียกชื่อสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งครูจะต้องทำให้การอ่านง่ายและสนุกสนานด้วย

2.4.2 ความต้องการของเด็ก ครูควรทราบความต้องการในการอ่านของเด็กเป็นรายบุคคล ครูผู้สอนอ่านจะต้องรู้และเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ว่าเด็กทุกคนอยากรู้ อยากรัก อยากรู้อยากช่วย ครูจะต้องรู้จักกระตุ้นความต้องการของเด็กให้มาสัมพันธ์กับการอ่าน โดยชักนำให้อ่านมาก ๆ จะได้มีความรู้มากเพื่อจะได้นำไปพูดไปแสดงได้ หรือช่วยผู้ใหญ่หาความรู้จากหนังสือได้ จะเป็นการช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของเด็กให้ดีขึ้นไปด้วย

2.4.3 ประสบการณ์ของเด็ก เด็กที่มีฐานะทางบ้าน ทางสังคม และทางเศรษฐกิจดี จะทำให้เด็กมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาก ตรงกันข้ามเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและ

สังคมไม่ดีจะขาดประสบการณ์ในการอ่าน ดังนั้นครูจะต้องสร้างประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น นำภาพสถานที่ ภาพพืช ภาพสัตว์ ภาพสิ่งของ ฯลฯ มาให้นักเรียนมีประสบการณ์ จะช่วยให้เด็กอ่านอย่างเข้าใจและมีความหมายสำหรับเด็กยิ่งขึ้น

2.4.4 ความสามารถในการรับรู้ของเด็ก เด็กมีความสามารถในการรับรู้แตกต่างกันตามสติปัญญา ประสบการณ์ และการเรียนรู้ บางคนรับรู้ได้เร็ว จำได้ดี ทำให้มีประสบการณ์มาก ดังนั้นครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน จึงจะสามารถแก้ไขปรับปรุง และส่งเสริมให้เด็กสร้างวิธีการรับรู้ได้ดีขึ้น

2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

2.5.1 ตัวเด็ก

1) ทางด้านร่างกาย ได้แก่ ตา ปาก ลิ้น โดยสุขภาพของเด็กแตกต่างกัน เช่น สายตาสั้น สายตายาว สายตาเอียง ตาบอดสี ลิ้นไก่สั้น ริมฝีปากแห้ง เพดานโหว่ เจ็บ ไข้บ่อย แพ้อากาศ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ทักษะการอ่านของเด็กแตกต่างกัน ครูควรเข้าใจและหาทางแก้ไข

2) ทางด้านสติปัญญา เด็กมองเห็นภาพ ความสัมพันธ์ของภาพและตัวอักษร การตีความและขยายความได้แตกต่างกัน ครูจะต้องใช้กิจกรรมที่แตกต่างกัน ครูจะต้องใช้กิจกรรมที่แตกต่างกันเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านให้เหมาะสมกับเด็ก

3) ทางด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน ทางโรงเรียน และในชุมชนของเด็กแตกต่างกัน ครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เพื่อหาวิธีจัดประสบการณ์ส่วนที่ขาดให้เด็กบางกลุ่มและหากิจกรรมที่จะช่วยเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ให้สามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้สูงขึ้น

2.5.2 ตัวครู

1) บุคลิกภาพของครู ครูฝึกสอนอ่านจะต้องมีบุคลิกภาพในการพูด ภาษาอังกฤษถูกต้องชัดเจน อ่านถูกต้องตามอักขรวิธี รวมทั้งการแต่งกายให้ประณีตและสวยงาม

2) ความรู้ของครู ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของภาษาอังกฤษให้ถูกต้องอย่างดี มีความรู้เรื่องหลักสูตรภาษาอังกฤษ รู้จุดมุ่งหมายของการอ่าน มีความในกลไกวิธีการสอน มีความเข้าใจความหมายของการอ่าน รู้ความต้องการและความสนใจของเด็ก มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการในการอ่านภาษาของเด็กและสภาพแวดล้อมของเด็กด้วย จะช่วยทำให้การสอนอ่านประสบความสำเร็จ

3) ภาษาและสำเนียงการพูดของครู ครูจะต้องพูดให้สุภาพ อ่อน โชน และรู้จักใช้จิตวิทยาในการพูด

4) ความศรัทธาในการสอนและความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของครู หากครูมีสิ่งเหล่านี้ก็จะมีผลไปถึงเรื่องการสอนอ่าน ได้ด้วย

5) การปกครองของครู ครูจะต้องยุติธรรม ใช้วิธีการแบบประชาธิปไตยมาปกครองเด็กและความเป็นกันเองกับเด็ก

6) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีการเสริมแรง มีบรรยากาศสนุกสนานและเป็นธรรมชาติ รู้จักสร้างอารมณ์เป็นสุข และมีความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักเรียน

2.6 ประเภทของการอ่าน (วรรณิ โสมประยูร : 2537. 125 – 127)

การแบ่งประเภทของการอ่านจะช่วยให้นักผู้สอนตระหนักถึงขอบข่ายการอ่านอันใดเป็นอย่างดี นักการศึกษาและนักภาษาศาสตร์หลายท่านกล่าวว่า การอ่านมี 2 ประเภทคือการอ่านออกเสียง และการอ่านในใจ แต่บางส่วนกล่าวว่าการอ่านมี 3 ประเภทคือ การอ่านเพื่อการบันเทิง การอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้า และการอ่านเพื่อความเข้าใจ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้วิเคราะห์ลักษณะของกระบวนการอ่านดังกล่าว รวมทั้งการจำแนกประเภทการอ่านของนักวิชาการทางภาษาหลายท่าน แล้วนำมาสังเคราะห์โดยจัดเป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะจัดประเภทการอ่านตามหลักต่าง ๆ ดังนี้

2.6.1 การแบ่งประเภทการอ่านโดยคำนึงถึงเสียงเป็นหลัก จะแยกได้เป็น 2 ประเภท

- 1) การอ่านออกเสียง (Oral Reading)
- 2) การอ่านในใจ (Silent Reading)

2.6.2 การแบ่งประเภทการอ่านโดยยึดสื่อที่นำมาใช้อ่าน จะแยกได้เป็น 3 ประเภท

- 1) อ่านนิทาน นวนิยาย เพื่อความเพลิดเพลิน
- 2) อ่านสารคดี เพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้
- 3) อ่านวิธีการ เพื่อเข้าใจการปฏิบัติหรือกระบวนการ

2.6.3 การแบ่งประเภทการอ่านโดยพิจารณาวิธีการอ่านเป็นหลัก จะแยกได้เป็น 6 ประเภท

- 1) การอ่านค้นหาความรู้และคำตอบ
- 2) การอ่านแบบจับใจความสำคัญ
- 3) การอ่านแบบหารายละเอียดตามลำดับเหตุการณ์

- 4) การอ่านแบบหารายละเอียดทุก ๆ คำเพื่อปฏิบัติ
- 5) การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์
- 6) การอ่านแบบใช้วิจารณ์ญาณ

2.6.4 การแบ่งประเภทการอ่านโดยเน้นที่ความมุ่งหมายในการอ่าน จะแยกได้เป็น 10 ประเภท

- 1) การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้
- 2) การอ่านเพื่อค้นหาคำตอบ
- 3) การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ
- 4) การอ่านเพื่อลำดับเหตุการณ์
- 5) การอ่านเพื่อสรุปความหรือย่อความ
- 6) การอ่านเพื่อหารายละเอียดของเรื่อง
- 7) การอ่านเพื่อจัดทำรายงาน
- 8) การอ่านเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร
- 9) การอ่านเพื่อปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่ง
- 10) การอ่านเพื่อธุรกิจหรือการพาณิชย์

2.7 การแบ่งประเภทการอ่านเพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน

การแบ่งประเภทการอ่าน โดยคำนึงถึงเสียงเป็นหลัก ซึ่ง ได้แก่ การอ่านออกเสียง และการอ่านในใจดังกล่าว นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาลำเรียน และการดำรงชีวิตแล้ว ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนการสอนทักษะทางภาษา อธิบายสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ เพื่อให้ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมองเห็นขอบข่ายและวิธีการสอนได้ชัดเจน พร้อมทั้งสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะทางภาษาได้สะดวกและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังนี้

2.7.1 การอ่านออกเสียง ได้แก่ การอ่านวลี ข้อความ บทอ่าน สั้น ๆ

2.7.2 การอ่านในใจ แบ่งได้ 7 แบบ ได้แก่

- 1) การอ่านแบบค้นคว้าหาความรู้ เช่น อ่านตำรา
- 2) การอ่านแบบจับใจความสำคัญ หรือ หาสาระสำคัญของเรื่อง เช่น อ่าน

บทความ

- 3) การอ่านแบบหารายละเอียดทุกตอน เช่น อ่านประวัติศาสตร์ อ่านลำดับ

เหตุการณ์

- 4) การอ่านแบบหารายละเอียดทุกคำเพื่อการปฏิบัติ เช่น อ่านคู่มือการใช้ไฟฟ้า อ่านวิธีประกอบอาหาร
- 5) การอ่านแบบวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อหาเหตุผล เช่น อ่านข่าวเหตุการณ์สำคัญ
- 6) การอ่านแบบไตร่ตรองโดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาข้อเท็จจริง ข้อดี ข้อเสีย สำหรับเลือกแนวทางปฏิบัติ เช่น อ่านโฆษณา
- 7) การอ่านแบบคร่าว ๆ เพื่อสังเกตและจดจำ เช่น อ่านชื่อสถานที่ต่าง ๆ เมื่อเวลานั่งรถผ่านไป

สรุป การอ่าน คือ กระบวนการทางความคิดและยังเป็นกระบวนการของการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียน ซึ่งการอ่านจับใจความเป็นความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้

2.8 การอ่านจับใจความ หรือ การอ่านจับใจความสำคัญ

มีจุดมุ่งหมายของการอ่าน คือ จับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านให้ได้ถูกต้อง รวดเร็ว การอ่านแต่ละครั้งหากจับประเด็นหลักหรือใจความสำคัญไม่ได้แล้ว การอ่านนั้นก็ไม่ได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ไรนอลด์ จันท์เพ็ญ (2535 : 86) ได้กล่าวถึงความหมายของใจความสำคัญว่า หมายถึง ความคิดสำคัญของผู้เขียนที่แสดงไว้ในงานเขียนซึ่งสอดคล้องกับสมบัติ จำปาเงิน (2531 : 65) ที่กล่าวว่าใจความสำคัญได้แก่ ข้อความที่ทำหน้าที่ครอบคลุมใจความสำคัญของข้อความอื่น ๆ ในตอนนั้นไว้หมด ใจความสำคัญส่วนมากมีลักษณะเป็นประโยค คือ เป็นประโยคเดี่ยว หรือช้อนก็ได้แล้วแต่กรณี และมักปรากฏอยู่ตอนต้นของข้อความ นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านจับใจความไว้ดังนี้

สนิท ตั้งทวี (2529 : 306) ได้อธิบายลักษณะของใจความสำคัญไว้ดังนี้

1. ใจความสำคัญ เป็นข้อความที่ทำหน้าที่คลุมใจความของข้อความอื่น ๆ ในตอนนั้นไว้หมด ข้อความนอกนั้นเป็นรายละเอียดหรือส่วนขยายใจความสำคัญเท่านั้น
2. ใจความสำคัญของข้อความหนึ่ง ๆ หรือย่อหน้าหนึ่ง ๆ ส่วนมากจะมีเพียง ประการเดียว
3. ใจความสำคัญส่วนมากมีลักษณะเป็นประโยค อาจเป็นประโยคเดี่ยวหรือ ประโยคช้อนก็ได้ แต่ในบางกรณีใจความสำคัญไม่ปรากฏเป็นประโยค เป็นเพียงใจความแฝง อยู่ในข้อความนั้น ๆ
4. ใจความสำคัญที่มีลักษณะเป็นประโยคส่วนมากจะปรากฏอยู่ข้างต้น

ชลธิชา กลัคอยู่ (2517 : 25-26) ได้อธิบายถึงความหมายของความเข้าใจในการอ่านไว้ 2 ลักษณะ คือ การอ่านเพื่อจับใจความส่วนรวม และการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ

การอ่านเพื่อจับใจความส่วนรวมทำได้โดยการพลิกดูและกวาดสายตาดำผ่านหัวข้อต่าง ๆ ทั้งหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยอย่างรวดเร็ว แล้วทำความเข้าใจเนื้อหาที่สำคัญของข้อความนั้นเพื่อให้มองเห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียดต่าง ๆ และเข้าใจจุดมุ่งหมายของข้อความนั้น ๆ

การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นการอ่านเพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของข้อความ นักอ่านที่ดีจะเก็บสาระสำคัญของข้อความหนึ่ง ๆ ไว้หลายแง่ สามารถเก็บความรู้หรือข้อมูลที่น่าสนใจ เก็บเรื่องสำคัญ เก็บแนวคิด หรือทัศนคติของผู้เขียน และเก็บจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องทีอ่าน ตลอดจนสามารถจัดลำดับหรือนำหนักความสำคัญที่แตกต่างกันได้

ศรีนวล บุญยวัฒน์ (2518 : 8) ได้อธิบายว่า ความเข้าใจในการอ่านจะต้องมีความสามารถต่อไปนี้

1. เข้าใจเรื่องเป็นส่วนรวมได้ถูกต้อง
2. จับใจความสำคัญหรือความคิดสำคัญของผู้เขียนได้
3. แยกแยะออกได้ว่าคอนไหนเป็นส่วนขยายของใจความสำคัญหรือคอนไหนเป็นรายละเอียดปลีกย่อย สามารถมองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับระหว่างใจความสำคัญหรือประเด็นสำคัญของแต่ละคอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านประมวลความคิดของผู้เขียนเข้าด้วยกันได้
4. ตอบคำถามหรือปัญหาเข้ากับเรื่องราวที่อ่านได้หนังสือบางเล่ม จะมีข้อทดสอบเพื่อวัดความเข้าใจ หรือคำถามท้ายบทหรือท้ายเล่ม ผู้อ่านสามารถที่จะทำได้เพื่อทดสอบความเข้าใจ
5. สรุปเรื่องและจัดลำดับเรื่องราวที่อ่านได้ด้วยตนเอง
6. ปฏิบัติตามได้ เช่น เมื่ออ่านเรื่องการทำเครื่องบินจำลองแล้วสามารถทำตามขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง แสดงว่าผู้อ่านเข้าใจคำอธิบาย
7. ประเมินผลการอ่านของตนได้ว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร สามารถติชมได้ด้วย

สรุปได้ว่า การอ่านจับใจความ หรือ การอ่านจับใจความสำคัญหมายถึง การอ่านใจความสำคัญของเรื่องด้วยความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ถูกต้อง ชัดเจน ตรงกับแนวคิดของผู้เขียน

เทคนิคการจับใจความสำคัญ

การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญนั้นเวลาอ่านจะต้องพยายามแยกใจความหลัก ใจความรอง หรือใจความขยายให้ได้ นักการศึกษาได้เสนอแนะเทคนิคหรือวิธีการอ่านจับใจความไว้ดังนี้

สมุทร เชนเชวนิช (2535 : 54) เพื่อความเข้าใจอย่างรวดเร็วและง่ายควรตั้งคำถามตัวเองก่อนว่า

1. สิ่งที่สำคัญเฉพาะเจาะจงนั้นได้แก่อะไรบ้าง สถานที่ สภาพการณ์ บุคคล หรือทั้งหมดที่กล่าวมา
2. สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อะไรบ้าง มีสภาพการณ์อย่างไร และมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด จึงทำให้ผู้เขียนต้องนำมากล่าวถึงในย่อหน้านั้น ๆ
3. พยายามหาคำถามหรือนามวลีที่จะบอกให้รู้ถึงเนื้อความเฉพาะในแต่ละย่อหน้าให้ได้
4. หากคำหรือวลีที่จะบอกให้รู้เนื้อความนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และมีความสำคัญต่อกันอย่างไร
5. ใช้ทักษะการอ่านหลาย ๆ อย่างมาช่วย แล้วสรุปให้ได้ใจความหลัก หรือสาระสำคัญของย่อหน้านั้นคืออะไร

บันลือ พฤษะวัน (2532 : 77) ได้เสนอ แนวคิดไว้ว่า การอ่านจับใจความสำคัญนั้นทำได้โดยครูหรือเพื่อน ๆ ไม่ต้องตั้งคำถามแต่นำเอาคำตอบจากคำถามมาเรียบเรียงจนได้ความย่อ ๆ

1. เริ่มเรื่องมีใคร หรือใครกับใคร
2. สถานการณ์ ความเป็นอยู่
3. ทำอะไรกับใคร
4. เหตุการณ์เป็นอย่างไร
5. ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

กรมวิชาการ (2536 : 50) ได้เสนอแนะการฝึกอ่านเพื่อจับใจความสำคัญไว้ดังนี้

1. สอนคำที่ควรศึกษา หรือคำที่มีความหมายพิเศษก่อนเพื่อป้องกันปัญหาการตีความจับใจความ

2. ตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักประสงค์ก่อนที่จะทำให้อ่านจับใจความได้ดีขึ้น

3. สรุปโครงเรื่องให้ฟังก่อน

4. สนทนาเกี่ยวกับภาพหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

5. กำหนดเวลาให้เหมาะสมกับจำนวนคำที่อ่าน

6. ปฏิบัติกิจกรรมหลังการอ่านอย่างต่อเนื่อง เช่น ตอบคำถาม สรุปวิพากษ์วิจารณ์

7. หลังการอ่านในใจแล้วให้อ่านออกเสียงอีก โดยเฉพาะเนื้อเรื่องตอนที่ เป็นบท

ร้อยกรอง

สรุปได้ว่า การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญนั้น ผู้อ่านจะต้องแยกใจความหลัก (Main Idea) กับพลความ (Details) ของแต่ละย่อหน้าให้ได้ แล้วสรุปใจความสำคัญด้วยสำนวนภาษาของตนที่สั้นเข้าใจง่าย ซึ่งการอ่านจับใจความเป็นความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้

3. เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

3.1 ประวัติความเป็นมาของบทเรียนสำเร็จรูป

โสเครตีส (Socrates) ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้จัดบทเรียน (Programmer) คนแรก เพราะเขาเป็นผู้พัฒนาบทเรียนสอนทฤษฎีเรขาคณิตโดยใช้วิธีการสอนแบบตั้งคำถาม และหาคำตอบให้กับตนเอง มีการใช้ไคอะแกรมแบบง่าย ๆ ซึ่งการสอนใช้หลักการแบ่งเนื้อหาออกเป็นขั้นตอน สอนไปที่ละขั้นเริ่มจากง่ายไปหายาก จนในที่สุดก็เข้าใจหลักการใหญ่ได้สำเร็จ ซึ่งบทเรียนเหล่านี้นับว่าเป็นหลักการของบทเรียนสำเร็จรูปนั่นเอง

ค.ศ. 1910 นับเป็นปีที่กำเนิดบทเรียนสำเร็จรูปที่แท้จริงโดยมาเรีย มอนเตสซารี (Dr. Maria Montessori) ซึ่งเป็นแพทย์หญิงและนักจิตวิทยาชาวอิตาลี นับเป็นผู้นำทางอนุบาลศึกษาที่มีชื่อเสียง เป็นผู้เริ่มฝึกเด็กแรกเรียน โดยเจาะช่องขนาดต่าง ๆ บนท่อนไม้ให้เด็กเลือกแท่งไม้ใส่ลงในช่องนั้น ถ้าเลือกถูกก็จะใส่พอดีช่อง เมื่อชำนาญการใส่แท่งไม้แล้วจึงให้จับคู่กระดาษกับ ไม้ต่อไป

ค.ศ. 1920 นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน คือซิดนีย์ แอล เพรสซีย์ (Sydney L. Pressey) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ ได้ประดิษฐ์เครื่องสอนแบบง่าย ๆ ซึ่งได้รับการยอมรับให้ใช้ในห้องเรียนกันอย่างกว้างขวาง และเมื่อ ค.ศ. 1926 เขาได้สร้างเครื่องสอนแบบเจาะรูเรียกว่า Punchboard Machine เป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนสามารถตรวจคำตอบได้ด้วยตนเอง โดยใช้คินสอ

แทงลงไปในรูของเครื่องสอน ถ้าเป็นคำตอบที่ถูกคินสอจะทะลุไปถึงกระดาษคำตอบแผ่นข้างล่าง ถ้าแทงผิดคินสอจะไม่ทะลุลงไป ผู้เรียนต้องเลือกคำตอบใหม่ จากนั้นเพรสซีย์ก็ได้เครื่องสอนอีกแบบหนึ่งชื่อ Pressey Multiple Choice เป็นเครื่องมือตรวจข้อสอบ ต่อมาผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองจากเครื่องมือนี้ด้วย บทเรียนที่เขียนจะเป็นแบบ 4 ตัวเลือก เครื่องสอนจะเป็นปุ่ม 4 ปุ่ม ถ้าผู้เรียนกดปุ่มที่ถูกต้อง คำถามจะเลื่อนขึ้น โดยอัตโนมัติ ถ้ากดปุ่มที่เป็นคำตอบที่ผิด บทเรียนจะไม่เลื่อนจนกว่าผู้เรียนจะเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

จากการทดลองของเพรสซีย์พบว่า เครื่องช่วยสอนประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประหยัดเวลาอย่างมากมาย แต่ยังช่วยเพิ่มความรู้ให้แก่ผู้เรียนทีละน้อย เขาจึงได้พัฒนาเครื่องมือของเขาในอีกหลายรูปแบบ แต่ภายหลังเขาต้องประสบกับปัญหาเพราะความบกพร่อง 2 ประการของเครื่องมือ คือ ประการแรก ผู้เรียนใช้วิธีการจำตัวเลขของคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น ประการที่สอง เนื้อหาที่เพรสซีย์ใส่เข้าไปไม่ได้จัดเป็นลำดับ เครื่องมือของเขาและคณะจึงไม่ได้รับความนิยม นอกจากนี้แล้ว ในช่วงเวลาดังกล่าวยังเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เพราะอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1954 เมอร์ส เฟรดเดอริก สกินเนอร์ (Burrhus Frederic Skinner) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้เป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงเรื่อง “การวางเงื่อนไข การตอบสนอง” (Operant Conditioning) เขาได้นำทฤษฎีการเรียนรู้แบบสิ่งเร้ากับการตอบสนอง (Stimulus Response Theory) มาใช้ในการเรียนรู้ โดยได้พยายามหาทางพัฒนาเครื่องสอนแบบต่าง ๆ ของเพรสซีย์มาปรับปรุงให้เป็นที่รู้จักในชื่อของบทเรียนสำเร็จรูป (Programmed Instruction) สกินเนอร์ได้อภิปรายถึงหลักการเรียนรู้ว่าไม่ควรให้ผู้เรียนเลือกคำตอบเพียงอย่างเดียว ควรให้ผู้เรียนสร้างคำตอบขึ้นเอง ดังนั้นสกินเนอร์จึงสร้างบทเรียนแบบเดิมคำ ซึ่งถือเป็นต้นแบบของบทเรียนแบบเรียงลำดับ (Linear Program) และบทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขา (Branching) ถ้าตอบผิดก็จะมีคำอธิบายว่าทำผิด แล้วให้กลับไปศึกษาเนื้อหาเดิมจากผลงานของสกินเนอร์ที่ทำให้บทเรียนสำเร็จรูปได้รับการพัฒนาและได้นำมาใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างกว้างขวางและประสบความสำเร็จอย่างสูง ค.ศ. 1955 นอร์แมน เอ คราวเดอร์ (Norman A. Crowder) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ขณะที่เขากำลังหาวิธีการอบรมช่างอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อเขาทำงานกับกองทัพอากาศสหรัฐ เขาได้ประดิษฐ์บทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งเรียกว่าหนังสือระคน (Scrambled Textbook) ให้ผู้ได้รับการอบรมได้เรียน ซึ่งช่างอิเล็กทรอนิกส์ไม่เพียงแต่ต้องเลือกคำตอบที่ถูกต้องจากคำตอบที่มีให้เลือกเท่านั้น เขาจะได้รับความทราบเหตุผลอย่างพอเพียงว่าทำไมเขาจึงเลือกคำตอบที่ผิด บทเรียนแบบนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น ส่วน ๆ แต่ละส่วนมีความยาวไม่มากนักจะมีคำตอบให้เลือก 2-4 ตัวเลือก ถ้าตอบถูกก็เรียนเนื้อหาส่วนอื่น

ต่อไป ถ้าตอบผิดก็ไม่ต้องเดาจนถูกตามแบบของเพรสซีย์ เพราะจะได้ทราบเหตุผลที่ตอบผิด และให้กลับไปศึกษาเนื้อหาเดิมอีกครั้งหนึ่งแล้วจึงเลือกคำตอบใหม่ บทเรียนที่คราวเดอร์สร้าง ขึ้นนี้รวมเอาวิธีการให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหา (Assignment) การสอน (Teaching) และการ ทดสอบ (Testing) ไว้ด้วยกัน ซึ่งถือเป็นต้นแบบของบทเรียนสำเร็จรูปชนิดแตกกิ่งหรือสาขา (Branching Program)

ต่อมาปี 1959 ลอยด์ อี. โฮม และ โรเบิร์ต กราสเซอร์ (Lloyd E. Homme And Robert Glaser) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยพิตสเบิร์ก ได้นำบทเรียนที่ใช้กับเครื่องสอนมา ทำเป็นรูปเล่มของตำราเรียกว่า บทเรียนแบบตำรา แบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Textbook) เขาเห็นว่าแบบเรียนตำราสามารถทำได้เหมือนกับเครื่องสอนเพียงแต่ไม่ต้องใช้ เครื่องกล (Hardware) แต่ต้องยอมรับว่าบทเรียนแบบตำราไม่สามารถป้องกันการโกงได้ (5 : 29 - 31)

หลังจากปี ค.ศ. 1959 เป็นต้นมา นักการศึกษาได้ให้ความสนใจในบทเรียนสำเร็จรูป มากขึ้น ได้มีการวิจัยและสร้างบทเรียนสำเร็จรูปอย่างกว้างขวาง ในปัจจุบันบทเรียนสำเร็จรูป ได้มีวิวัฒนาการไปมาก ลักษณะบทเรียนก็ได้สร้างในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทั้งแบบเรียงลำดับ แบบสาขา แบบผสมทั้งเรียงลำดับและสาขา ซึ่งมีได้ทำแบบบทเรียนตำราเท่านั้น ยังมีการ ทดลองสร้างสื่ออย่างอื่นในการทำแบบบทเรียนสำเร็จรูปด้วย เช่น เครื่องช่วยสอน ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง และใส่ลงในคอมพิวเตอร์ เป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

3.2 ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษสมัยใหม่ มีชื่อเรียกแทนได้หลายชื่อ เช่น บทเรียนตนเอง บทเรียนสำเร็จรูป การสอนแบบโปรแกรม การสอนแบบกำหนดการหรือ การเรียนแบบกำหนดการ เป็นต้น สำหรับในต่างประเทศมีการใช้แทนหลายคำ เช่น Programmed Learning, Programmed Instruction, Self – Instruction Programmed, Individual Tutoring เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ใกล้เคียงกัน ดังนี้

บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง บทเรียนที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเรียนเป็นลำดับขั้นที่ ละน้อย ๆ โดยการตอบปัญหา และตรวจคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน ได้ เรียนรู้ตามความสามารถของตน (ประหยัด จีรวรพงศ์. 2529 : 224)

เปรี๊ยะ กุมท (2527 : 1) บอกว่า บทเรียนสำเร็จรูปคือ เครื่องมือทางการศึกษาอย่างหนึ่งซึ่งสามารถทำให้นักเรียนคนหนึ่งรับรู้ประสบการณ์ที่จัดไว้เป็นอนุกรมไปตามลำดับขั้นตามที่ผู้เรียนจัดทำบทเรียนเชื่อว่าจะทำให้นักเรียนไปสู่ขีดความสามารถที่ต้องการให้เกิดขึ้น

ธีระชัย ปุณณโชติ (2537 : 7) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง บทเรียนโปรแกรมหลาย ๆ บทเรียนที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวเนื่องกัน รวมกันเข้าเป็นแบบเรียนโปรแกรมโดยเสนอเนื้อหาของวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นขั้นตอนย่อย ๆ มักอยู่ในรูปของ “กรอบ” หรือ “เฟรม” (Frame) โดยการเสนอเนื้อหาทีละน้อย มีคำถามให้ผู้เรียนได้คิดและตอบแล้วเฉลยคำตอบให้ทราบทันที โดยมากบทเรียนแบบโปรแกรม มักจะเป็นรูปของสิ่งพิมพ์ที่เสนอความคิดรวบยอดที่จัดลำดับไว้แล้วเป็นอย่างดี

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 76-77) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปว่าเป็นสื่อการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเองจะช้าหรือเร็วตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหลาย ๆ กรอบ (Frames) แต่ละกรอบจะมีเนื้อหาที่เรียบเรียงไว้ มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ตามลำดับ โดยมีส่วนที่ผู้เรียนต้องตอบสนองด้วยการเขียนคำตอบซึ่งอาจอยู่ในรูปเติมคำในช่องว่าง เลือกคำตอบ ฯลฯ และมีส่วนเป็นเฉลยคำตอบที่ถูกต้องซึ่งอาจอยู่ข้างหน้าของกรอบนั้นหรือกรอบถัดไป หรือที่ส่วนชื่อของบทเรียนก็ได้ บทเรียนสำเร็จรูปที่สมบูรณ์จะมีแบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยได้ทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแล้วพิจารณาว่าหลังเรียนผู้เรียนแต่ละคนมีคะแนนมากกว่าก่อนเรียนมากน้อยเพียงใด

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2530 : 16 – 17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นการจัดลำดับประสบการณ์ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง โดยยึดทฤษฎีสั่งเร็ว – การตอบสนอง (Stimulus-Response หรือ S-R Theory) เป็นหลักในการกระทำ ผู้เรียนสามารถจะทราบถึงพัฒนาการของตนเองได้ทันที บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นมาช่วยเป็นเครื่องทุ่นแรงทางการศึกษาอาจจะทำในรูปของเครื่องช่วยสอน (Teaching Machine) หรือ เป็นรูปเล่มหนังสือ (Programmed Text book) แต่สิ่งสำคัญก็คือบทเรียนสำเร็จรูป จะต้องมีการกำหนดเนื้อหาไว้แน่นอน จัดวางเนื้อหาไว้เป็นลำดับขั้น อย่างมีระเบียบแบบแผน โดยอาศัยพื้นฐานข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ในด้านสรีระวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา ตลอดจนลักษณะทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มเด็กที่จะเรียน

เสน่ห์ ทิมสุกใส (2542 : 540) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปหรือบทเรียนโปรแกรม คือ บทเรียนที่สร้างขึ้นโดยกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์การ

สอนไว้ล่วงหน้า ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าและประเมินผลการเรียนได้ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนดให้ ทำให้ผู้เรียนทราบผลการพัฒนาการเรียนตลอดเวลา

ทีศนา แคมณี (2543 : 101) ได้ให้ความหมายบทเรียนแบบโปรแกรมว่าหมายถึง การให้ผู้เรียนศึกษาจากบทเรียนด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากบทเรียนปกติ กล่าวคือ เป็นบทเรียนที่นำเนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแตกเป็นหน่วยย่อย (Small Steps) เพื่อให้ง่ายแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ และนำเสนอแก่ผู้เรียน ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เรียน และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที (Immediate feedback) ว่า ผิดหรือถูก ผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนมากน้อยตามความสามารถ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ทองพูน บุญอึ้ง (2534 : 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นโดยกำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีการ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนไว้ล่วงหน้า ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าและประเมินด้วยตนเองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ และมีการเสริมแรงแก่ผู้เรียนเป็นระยะ ๆ โดยการเฉลยคำตอบให้ทันที โดยกำหนดเนื้อหาที่แบ่งเป็นตอนย่อย ๆ หรือกรอบ หรือ เฟรม (Frame) โดยเสนอเนื้อหาทีละน้อยมีคำถามให้นักเรียนคิดทำกิจกรรมหรือตอบแล้วเฉลยให้ทันที จึงถือได้ว่าผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล

สานิตย์ ภายผาด (2547 : 2) ได้ให้นิยามว่าบทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง บทเรียนที่เหมือนกับจำลองสถานการณ์การเรียนกับการสอนมาไว้ในรูปของวัสดุหรือสิ่งพิมพ์ ซึ่งทำหน้าที่เหมือนครู โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกับบทเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพราะมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนได้ทราบทันทีว่า กิจกรรมที่ผู้เรียนทำนั้นถูกหรือผิด เป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและก้าวไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล

เอ็ดเวิร์ด บี ฟราย (Edward B. Fry) ให้นิยามว่า บทเรียนสำเร็จรูป คือ โปรแกรมการสอนแบบง่าย ๆ ที่พิมพ์เป็นตัวหนังสือและไม่ต้องใช้กับเครื่องสอนซึ่งเป็นการสอนโดยตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ในตอนต้นจะเป็นคำถามแบบง่าย ๆ และต่อไปจะเพิ่มความยากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ไม่ก้าวเร็ว จนผู้เรียนตามไม่ทัน นักเรียนจะเรียนได้เร็วเท่าที่สติปัญญาของเขาจะอำนวยให้

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปต่าง ๆ กัน พอสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูป คือบทเรียนที่เสนอเนื้อหาในรูปของกรอบหรือเฟรม โดยบรรจุเนื้อหาทีละน้อย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถ และความสนใจของตนเอง และผู้เรียนสามารถประเมินผลได้ด้วยตนเองด้วย

3.3 หลักจิตวิทยาที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยา การเรียนรู้ นักจิตวิทยาที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มี 2 คนด้วยกันคือ B. F. Skinner และ Edward Lee Thorndike

ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ที่นำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป
เอนก ศิลปนิลมาลย์ (2542 : 7)

1. เงื่อนไขของการตอบสนอง (Operant Conditioning) ได้แก่การใช้การเสริมแรง (Reinforcement) หรือการไม่เสริมแรงเมื่อผู้เรียนได้ทำการตอบสนอง

2. การเสริมแรง (Reinforcement) มี 2 ชนิด คือ สิ่งเร้าที่ทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลง เรียกว่า ตัวเสริมแรง (Reinforcement) และสิ่งเร้าซึ่งไม่ทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงเรียกว่า ตัวไม่เสริมแรง (Non Reinforcement) ในบทเรียนแบบโปรแกรม การรู้ผล (Knowledge of Results) เป็นตัวเสริมแรงด้วย

3. การเสริมแรงทันทีทันใด (Immediacy of Reinforcement) หมายถึงว่า เน้นที่จะได้การตอบสนองที่ถูกต้อง สิ่งเร้าที่เป็นตัวเสริมแรงจะต้องเกิดขึ้นทันที หลังจากมีการตอบสนองในบทเรียนโปรแกรม การให้รู้คำตอบที่ถูกจะเกิดขึ้นทันที ที่นักเรียนได้ตอบคำถามแล้วเสมอ

4. การปรับพฤติกรรม (Shaping) หมายถึงการตอบสนองเป็นขั้น ๆ นั้นเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ซับซ้อนด้วยขั้นตอนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องกัน ต้องมีการปรับพฤติกรรม คือต้องรู้ว่าขั้นสุดท้ายนั้นเป็นอะไร แล้วจึงเสริมแรงการตอบสนองแต่ละขั้นเป็นลำดับไป จนถึงขั้นสุดท้ายให้เป็นไปตามที่ต้องการ

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ ดังกล่าวพิไลพรรณ ปุกหุด (2519 : 11) ได้สรุปไว้ว่าบทเรียนแบบโปรแกรมอาศัยหลักจิตวิทยาการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ กล่าวคือ ข้อความรู้ที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ซึ่งบรรจุอยู่ในแต่ละกรอบนั้นเป็นสิ่งเร้า ผู้เรียนอ่านข้อความรู้ในกรอบนั้น ๆ แล้วตอบคำถาม เป็นการตอบสนอง และการรู้ผลการตอบในทันทีว่าถูกหรือผิด เป็นการเสริมแรงเนื้อหาวิชาในบทเรียนแบบโปรแกรมที่ถูกแบ่งย่อยไว้ในกรอบนั้น จัดเป็น

ลำดับให้เป็นเหตุเป็นผลจากง่ายไปหายาก ซึ่งต่างจากการสอนทั่ว ๆ ไป ที่เนื้อหาวิชามักไม่ได้
รับการจัดลำดับที่ดีพอ และส่วนมากช่วงเวลาของการตอบสนองและการเสริมแรงนั้นห่างกัน
มาก

ทฤษฎีของทอร์นไคค์ ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปเอนก ศิลปนิล
มาลย์ (2542 : 8)

1. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) คือเมื่อสิ่งมีชีวิตพร้อมที่จะกระทำ
พฤติกรรมใด ๆ แล้วถ้าทำได้ ก็จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าทำไม่ได้ก็
จะก่อให้เกิดความกระวนกระวายใจ .

2. กฎแห่งผล (Law of Effect) เมื่อผลที่สิ่งมีชีวิตได้ทำลงไป ก่อให้เกิดความพอใจ
และมาประสบความสำเร็จกับการตอบสนองของร่างกายที่เป็นความพึงพอใจ การตอบสนองนั้น จะมี
แนวโน้มที่จะไม่เกิดขึ้นอีก

3. กฎของการใช้และการไม่ใช้ (Law of Use and Discuss) คือถ้าร่างกายของ
สิ่งมีชีวิตจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ ซ้ำอยู่เสมอก็จะทำให้ร่างกายเกิดความเคยชินต่อการกระทำ
พฤติกรรมนั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าร่างกายไม่มีโอกาสจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ อยู่เสมอ
พฤติกรรมนั้น ๆ ก็มีแนวโน้มว่าจะทำได้อย่างไม่ดี

จากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Edward Lee Thorndike ดังกล่าว ช่วยให้ผู้สร้างบทเรียน
สำเร็จรูปได้คำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้สร้างบทเรียนต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียน
บทเรียนที่สร้างขึ้น ถ้าผู้เรียนขาดพื้นฐานความรู้ใด ผู้สร้างบทเรียนจะต้องสอนเพิ่มเติม นอกจากนี้
ผู้สร้างบทเรียนต้องคำนึงอยู่เสมอว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นนี้จะต้องสนองความแตกต่าง
ระหว่างบุคคลของผู้เรียน

2. การสร้างบทเรียนนี้ เนื้อหาจะต้องเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เพื่อเปิดโอกาส
ให้ผู้เรียนตอบคำถาม ได้ถูกต้องมากที่สุด ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจในความสำเร็จที่ได้รับ
และเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากจะเรียนต่อไป

3. ให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามที่ถามในเรื่องเดียวกันอย่างซ้ำ ๆ กัน จะช่วยให้ผู้เรียน
เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซ้ำ ๆ กัน จะทำให้เกิดความชำนาญ
และแน่ใจในการกระทำนั้น ๆ

3.4 ลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป

ฟราย (Edward B. Fry) (อ้างอิงจากเอนก ศิลปนิลมาลย์ 2542 : 9) กล่าวถึงลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูป ไว้ดังนี้

1. การเสนอบทเรียน จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ เรียกว่ากรอบ กรอบเหล่านี้มีขนาดแตกต่างกันไป มีตั้งแต่หนึ่งประโยค จนถึงย่อหน้า
2. ในแต่ละกรอบจะมีคำอธิบายและคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการตอบสนอง (Response) อาจเป็นการตอบคำถาม หรือเติมคำลงในช่องว่าง เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา การตอบสนองของผู้เรียน จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนเข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงใด
3. ผู้เรียนทราบผลทันทีว่า การตอบสนองของตนถูกหรือผิด การได้ทราบผลทันที จัดว่าเป็นการเสริมแรง (Immediately Reinforcement) ถ้าคำตอบถูกต้อง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจ และเป็นการช่วยผู้ให้มีการทำกรอบต่อไป ถ้าตอบผิดก็จะได้ทราบว่าผิดอย่างไร และจะตอบถูกต้องได้อย่างไร
4. กรอบต่าง ๆ จะต้องเรียงลำดับจากขั้นหนึ่ง ไปยังอีกขั้นหนึ่ง จนถึงจุดหมายที่ต้องการ และต้องมีลักษณะต่อเนื่องกัน
5. ต้องมีวัตถุประสงค์ในการสอน เพื่อการประเมินผล จะได้ถูกต้องและแม่นยำ
6. มีการปรับปรุงบทเรียน โดยยึดการตอบสนองของผู้เรียนเป็นหลัก ถ้านักเรียนตอบผิดมากแสดงว่าบทเรียน อาจไม่สอนให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ จะต้องมีการปรับปรุง
7. ผู้เรียนมีโอกาสเรียนตามความสามารถของตนเองซึ่งเปรี๊ยะ กุมุท (2520:8) กล่าวไว้ว่าลักษณะวิธีการเรียนการสอนของบทเรียนสำเร็จรูปถือหลักมา จากการสอนที่ดี 4 ประการ คือ
 - 7.1 ให้ผู้เรียนตอบสนอง (ทำกิจกรรม/ตอบคำถาม) อยู่ตลอดเวลา
 - 7.2 ให้ผู้เรียนทราบผลการตอบสนอง หรือทำกิจกรรมทันที (บอกคำตอบให้ทราบ)
 - 7.3 เสริมแรงและให้กำลังใจในการเรียน (ชมเชย/พูดให้กำลังใจ)
 - 7.4 สอนเป็นขั้นตามลำดับที่ละน้อย ๆ

3.5 ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป

สาคัญ กายาผาด (2547 : 8) การแบ่งประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป อาศัยเกณฑ์ การแบ่งออกได้เป็นลักษณะต่าง ๆ กัน ถ้าแบ่งประเภทของบทเรียนตามสื่อที่ใช้ในการเรียน การสอนจะแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. บทเรียนสำเร็จรูปตำรา หรือแบบเรียนสำเร็จรูป (Programmed Textbook)
2. บทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน (Teaching Machines)
3. บทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้สื่อประสม (Multi – media Program)

บทเรียนสำเร็จรูปแบบตำรา หรือแบบเรียนสำเร็จรูป มีลักษณะเป็นรูปเล่ม คล้าย ตำรา ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นบทเรียนที่ใช้ได้อย่างอิสระ ผู้เรียนจะอ่าน เนื้อหาซึ่งมีการจัดเรียงลำดับเนื้อเรื่องจากง่ายไปหายาก โดยการแบ่งหน่วยและลำดับขั้นย่อย ๆ เรียกว่า กรอบ แต่ละกรอบจะมีคำอธิบายเนื้อหา และคำถามให้ผู้เรียนตอบเพื่อทดสอบความ เข้าใจของผู้เรียน และคำตอบที่ผู้เรียนตอบนั้นสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเองการตอบนั้น อาจอยู่ในลักษณะของการเติมคำในช่องว่างคือ การสร้างคำตอบ การเลือกคำตอบ หรือเป็น แบบถูกผิด บทเรียนสำเร็จรูปแบบตำรานี้ ถ้าสร้างให้ดี น่าสนใจ น่าติดตามแล้ว จะทำให้ผู้เรียน บรรลุวัตถุประสงค์ เหมือนการสอนโดยครู

บทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้กับเครื่องสอน จะต้องสร้างบทเรียนสำเร็จรูปขึ้นมาเพื่อใช้ ควบคู่กับเครื่องช่วยสอน ซึ่งมีลักษณะเป็นทึบหรือกล่องบรรจุบทเรียน มักจะใช้ไฟฟ้าเข้าช่วย ลักษณะของคำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) การเลือกคำตอบก็โดยกดปุ่มที่ เครื่องช่วยสอน ถ้าผู้เรียนกดปุ่มคำตอบที่ถูกคำถามใหม่จะเลื่อนขึ้นมา ถ้ากดปุ่มคำตอบผิด บทเรียนก็จะไม่เลื่อนจนกว่าจะกดปุ่มคำตอบที่ถูกต้อง บทเรียนสำเร็จรูปแบบนี้ จำเป็นต้อง ใช้ ควบคู่กับเครื่องช่วยสอนจะใช้อย่างเดียวไม่ได้

บทเรียนสำเร็จรูปประเภทสื่อประสม คือบทเรียนสำเร็จรูปที่ใช้กับโสตทัศนอุปกรณ์ ได้หลาย ๆ ชนิด เพื่อมาช่วยในการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น บทเรียนที่ใช้ประกอบกับเทปบันทึกเสียง บทเรียนกับสไลด์ประกอบเสียง บทเรียนกับรูปภาพ บทเรียนกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง หรือ หลาย ๆ เล่ม บทเรียนกับรายการ โทรทัศน์เพื่อ การศึกษา หรือบทเรียนกับภาพยนตร์เป็นต้น

ถ้าแบ่งประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป โดยการใช้อนุภาคจากเทคนิคการเขียน บทเรียนจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ (เอนก ศิลปนิลมาลัย : 10) คือ

1. แบบเส้นตรง

- 2. แบบแตกกิ่งหรือแบบสาขา
- 3. แบบไม่แยกกรอบ

1. **แบบเส้นตรง (linear Programming)** เป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาทีละน้อยบรรจุในกรอบหรือเฟรมต่อเนื่องกันไปตามลำดับเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก โดยเนื้อหาความรู้ในกรอบแรกเป็นพื้นฐานความรู้ในกรอบต่อ ๆ ไป ในกรอบจะมีเนื้อหา คำถามให้ตอบและมีที่ว่างด้านขวาหรือด้านซ้ายหน้ากระดาษ

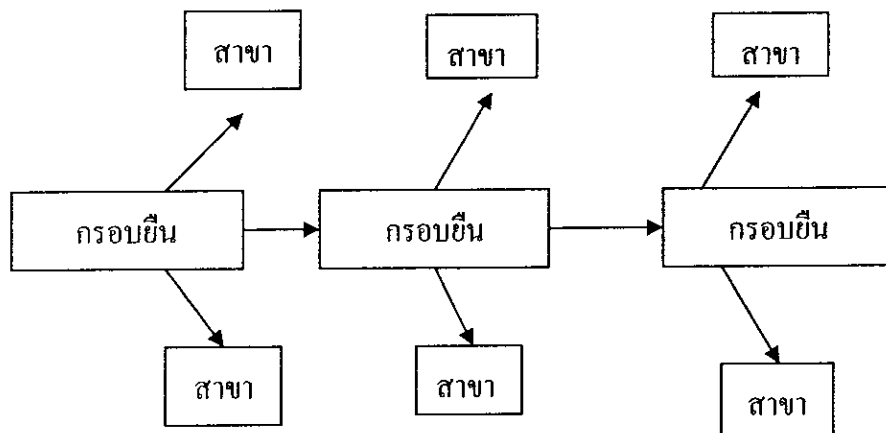
แผนผังของบทเรียน โปรแกรม แบบเส้นตรง มีลักษณะดังนี้

แผนภูมิที่ 2 ลักษณะของบทเรียนแบบเส้นตรง

บทเรียนแบบเส้นตรงเหมาะสำหรับวิชาที่เน้นเนื้อหาสาระหรือเน้นความรู้ความจำ ความเข้าใจ แต่ไม่เหมาะกับเนื้อหาวิชาที่ต้องแสดงความคิดเห็น

2. **แบบแตกกิ่งหรือสาขา (Branching Programming)** เป็นบทเรียนที่ลำดับการเขียนเช่นเดียวกับแบบเส้นตรง เพียงแต่เนื้อหาบางตอนจะมีรายละเอียดไว้สำหรับคนที่เข้าใจยาก หรือผู้ที่เข้าใจผิดที่ต้องการแก้ไขศึกษา จึงต้องมีการแตกกรอบไปเพื่อให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจศึกษาเพิ่มเติม ส่วนผู้ที่เข้าใจดีแล้วไม่จำเป็นต้องศึกษากรอบที่แยกออกไป แผนผังของบทเรียนโปรแกรม แบบแตกกิ่งหรือสาขา มีลักษณะดังนี้

แผนภูมิที่ 3 ลักษณะของบทเรียนแบบแตกกิ่งสาขา

3. แบบไม่แยกกรอบ เป็นบทเรียนที่นำเสนอเนื้อหาที่ละเอียดตามลำดับขั้น มีคำถามและคำเฉลย หรือแนวการตอบไว้ตรวจสอบทันที บทเรียนแบบนี้จะไม่เสนอเนื้อหาในลักษณะกรอบแค่เสนอเนื้อหาต่อเนื่องกันไปคล้าย ๆ กัน การเขียนคำหรือ บทความ ตัวอย่างของบทเรียนแบบไม่แยกกรอบได้แก่ บทเรียนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ซึ่งจะนำเสนอบทเรียนตามหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ชื่อหน่วยงานเรียน
- 3.2 ชื่อหัวเรื่อง
- 3.3 แนวคิด (Concept)
- 3.4 วัตถุประสงค์
- 3.5 เนื้อหา
- 3.6 กิจกรรมหรือคำถาม
- 3.7 แนวการตอบคำถาม

3.6 หลักการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

ฟราย (Edward B. Fry) อ้างอิงจากเอนก ศิลปนิลมาลย์ (2542 : 11) ได้ให้หลักการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปดังนี้

1. ตัวผู้เรียน ผู้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปจะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน เช่น อายุ ระดับความรู้ พื้นฐานทางสังคม ประสบการณ์เดิม เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการสร้างบทเรียนมาก
2. ผลที่ต้องการ ผู้สร้างบทเรียนต้องตั้งจุดมุ่งหมายว่า ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างไร เนื้อหาที่เขียนต้องตามจุดมุ่งหมาย และสามารถวัดได้ว่า ผู้เรียนได้ผลตามความต้องการหรือไม่
3. เนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาทั้งหมดจะถูกแบ่งเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อจัดลงในกรอบตามลำดับขั้นของความยากง่าย โดยให้เหมาะสมกับเวลาในการเรียน
4. วิธีการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่ง โดยผู้สร้างบทเรียนสำเร็จรูปจะมีหรือไม่ โดยเฉพาะในการสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้ที่มีความรู้แตกต่างกัน
5. ความสิ้นเปลือง ควรพิจารณาบทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นใช้ ควรให้คุ้มค่ากับการนำไปใช้

6. แบบของบทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนที่เขียนขึ้นจะเป็นแบบใด ต้องดูให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

เคอเชคโค (John P. De Cecco) อ้างอิงจากเปรื่อง กุมุท (2520 : 12) ได้บอกไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปต้องมีหลักการสร้างที่สำคัญคือ

1. ต้องนำเนื้อหามาซอยเป็นตอนสั้น ๆ หรือ กรอบสั้น ๆ
2. ให้ผู้เรียนมีการตอบสนองบ่อย ๆ
3. ผู้เรียนจะทราบได้ทันทีถ้าเขาตอบถูก หรือแก้ไขความเข้าใจผิดถ้าผู้เรียนตอบผิด
4. ข้อสำคัญคือ ผู้จัดทำจะต้องนำเนื้อหาและลำดับของกรอบที่สร้างขึ้นนี้ ไปผ่านทดลองกับผู้เรียนจริง ๆ เพื่อทบทวนปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน

3.7 ขั้นตอนในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

นักการศึกษาไทยหลายท่านได้เสนอขั้นตอนการสร้าง บทเรียนสำเร็จรูปคล้าย ๆ กัน ที่เสนอได้สมบูรณ์มีดังนี้

สุพันธ์ ปัทมาคม อ้างอิงจากเตือนใจ ทองสัมฤทธิ์ (2521 : 19) ได้เขียนขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ดังนี้

3.7.1 ขั้นวิเคราะห์

- 1) วิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อที่จะทราบพื้นฐานความรู้และสภาพสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสร้างบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถแต่ละบุคคล
- 2) วิเคราะห์เนื้อหา หลังจากที่ได้วิเคราะห์ผู้เรียนแล้ว ก็มาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกันกับผู้เรียน

3) วิเคราะห์ด้านการใช้ภาษา ถ้อยคำหรือ ข้อความที่ใช้ในบทเรียนสำเร็จรูป จะต้องถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้แจ่มแจ้งชัดเจน

3.7.2 ขั้นเตรียมเนื้อหา ดำเนินการตามลำดับดังนี้

- 1) จัดลำดับเนื้อหาเป็นตอนจากง่ายไปสู่ยาก
- 2) เขียนกรอบสอน
- 3) จัดเรียงกรอบสอนไว้ตามลำดับ
- 4) แก้ไขกรอบสอน

5) เขียนกรอบสอนโดยเริ่มจากความรู้พื้นฐานของนักเรียนแล้วค่อย ๆ นำไปสู่กรอบสอน

3.7.3 **ขั้นปรับปรุงแก้ไข** เมื่อเขียนบทเรียนสำเร็จรูป แล้วก็ต้องปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปใช้จริง การปรับปรุงแก้ไขทำได้โดย

- 1) ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจแก้
- 2) ทดลองใช้กับนักเรียน
- 3) ปรับปรุงแก้ไขใหม่

เนก ทิลปนิลมาลย์ (2542 : 13) ได้เสนอลำดับขั้นตอนในการดำเนินการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อทราบว่าต้องสอนอะไรบ้าง เนื้อหาที่จะสอนเป็นอย่างไร ระดับไหน และจะวัดผลอย่างไร ประมวลการสอนก็อาจช่วยให้ทราบถึงลำดับการสอนและคาดคะเนเวลาที่จะใช้ในการสอนวิชาหนึ่ง ๆ ได้ นอกจากนั้นอาจช่วยกำหนดความลึกและขอบข่ายของการสอนเนื้อหาได้

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าปรากฏในหลักสูตร และประมวลการสอน มิได้ให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป ผู้สร้างยังต้องศึกษาเพิ่มเติมจากคู่มือ หรือบันทึกการสอนของครู ข้อสอบเก่า แบบฝึกหัดต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ตำรา คำสอน ข้อคำสั่งในหนังสือปฏิบัติการ หรืออาจต้องสัมภาษณ์จากผู้รู้ด้วย จึงจะเกิดแนวคิดในการสร้างบทเรียนขึ้น

2. นำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรมาผนวกกับความต้องการของผู้เรียน และตั้งความมุ่งหมายเฉพาะในการสร้างบทเรียนนั้น ๆ การสร้างบทเรียนสำเร็จรูป จัดเป็นการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Student Centered) เพราะสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนศึกษา ไม่ใช่ให้ผู้สร้างหรือครูผู้สอนศึกษา ต้องสร้างขึ้นให้สนองความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงอายุพื้นฐานความรู้เดิม พื้นฐานทางวัฒนธรรม และระดับชั้นของผู้เรียน ทักษะของผู้เรียนที่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน

การตั้งความมุ่งหมายเฉพาะในการสร้างบทเรียนจึงต้องให้พอเหมาะที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ หากตั้งความมุ่งหมายโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ความมุ่งหมายนั้นอาจสูงเกินไป จนไม่อาจจะสร้างให้ได้ผลสนองความมุ่งหมายนั้นได้

ผู้สร้างบทเรียนจะต้องพยายามแจ่มแจ้งความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ให้ออกมาในรูปแบบพฤติกรรมทางกาย ซึ่งสามารถสังเกตได้ เช่น อาจตั้งคำถามตัวเองว่า

1. เมื่อผู้เรียนศึกษาบทเรียนจบแล้ว หวังจะให้ผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง

2. ขณะเมื่อผู้เรียนศึกษาบทเรียนนั้น ต้องการให้ผู้เรียนตอบปัญหาตอนใดได้บ้าง

3. มีทักษะ เทคนิค วิธีการ หรืองานสิ่งใดที่หวังจะให้ผู้เรียนทำได้หลังจากศึกษาบทเรียนแล้ว เช่น ให้ทำบัญชีได้ ได้ทดลองว่า ไบโม่มีแป้งได้ ฯลฯ และหากเขาทำได้ผู้สร้างหวังให้ผู้เรียนทำได้เพียงใด

4. หลังจากที่ผู้เรียนศึกษาบทเรียนจบแล้ว หวังจะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแยกแยะ (Discriminate) ในด้านใดบ้าง และจะทราบได้อย่างไรว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแยกแยะ

5. หวังจะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง และจะทราบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามที่ปรารถนาแล้วอย่างไร (ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง และจะทราบได้อย่างไรว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. วางขอบเขตของงาน การวางขอบเขตของงาน หรือวางเค้าโครงเรื่อง มีประโยชน์ในการสร้างบทเรียนมาก เพราะจะช่วยในการลำดับเรื่องราวก่อนหลัง และป้องกันการหลงลืมเรื่องราวบางตอนได้

การเขียนบทเรียนสำเร็จรูปนั้น จะต้องแบ่งแยกเนื้อหาเป็นตอน ๆ และให้แต่ละตอนสัมพันธ์กัน จากตอนหนึ่งสัมพันธ์กับตอนถัดไปเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องลำดับเรื่องราว ก่อนหลัง ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามประมวลการสอน หรือสารบัญในหนังสือแบบเรียนก็ได้ บ่อยครั้งที่การเรียงลำดับเรื่องราว โดยคำนึงเหตุการณ์ หรือความต่อเนื่องเป็นจริงที่เกิดขึ้น ไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี เช่น ผู้เขียนตำราทางประวัติศาสตร์มีความเห็นว่า ควรลำดับเนื้อหา ก่อนหลังตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การกล่าวถึงมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์มนุษย์ยุคหินเก่า มนุษย์ยุคกลาง และมนุษย์สมัยปัจจุบัน แต่ในสถานการณ์ที่เป็นจริง ผู้เรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวตัวเองก่อนอื่น นั่นคือ ผู้เรียนรู้สิ่งที่เป็นปัจจุบัน ได้ดีกว่าสิ่งที่เป็นอดีตเป็นต้น

4. รวบรวมและจัดจำแนกเรื่องราว ชั้นนี้เป็นชั้นที่ต้องนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามา และเห็นว่าเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทเรียนที่เราจะสร้างขึ้น เนื้อหาใดที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เราต้องการก็ตัดทิ้งไป ชั้นนี้เป็นชั้นที่ต้องรวบรวมทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ตำรา ภาพประกอบ การจดบันทึก การไปสัมภาษณ์บุคคล การจดบันทึก การสังเกตการทดลอง การจดบันทึกการสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ

ผู้สร้างบทเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ บทเรียนในบางวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ มีเนื้อหาเปลี่ยนแปลง ไปอันเป็นผลจากการค้นคว้าใหม่ๆ สิ่งบางสิ่งก็เป็นที่ยุ่กัน

กว้างขวางแม้ในหมู่เด็ก เช่น บนดวงจันทร์ไม่มีมนุษย์ ผีดวงจันทร์เป็นฝุ่น ฯลฯ การสร้างบทเรียนที่สอนในสิ่งที่เรารู้จักโดยทั่วไปสำหรับผู้เรียนย่อมไม่ใช่บทเรียนที่ดี

การใช้คำพูดอธิบายบทเรียนแก่ผู้เรียนในห้องกับการเขียนข้อความลงในกรอบแต่ละกรอบของบทเรียน ย่อมแตกต่างกัน การอธิบายบทเรียนด้วยคำพูดอาจใช้ข้อความที่ยาว ๆ ได้ แต่การอธิบายบทเรียนสำเร็จรูปต้องใช้ภาษาที่สั้นและเข้าใจได้ดี การใช้คำพูดอธิบายสิ่งหนึ่งแล้วพจนอนำให้ไปเข้าใจในอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้ภาษาที่สั้นและเข้าใจได้ดี นั้นไม่ใช่ของง่ายเลย

ผู้สร้างบทเรียนต้องหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่เกินวัตถุประสงค์โดยจำแนกสิ่งที่รวบรวมมาว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องทราบ (Must Know) สิ่งใดที่ควรทราบ (Should Know) และสิ่งใดเป็นสิ่งที่ผู้เรียนพอจะทราบได้ (Could Know) และเลือกเนื้อหาประเภทที่ ถ้าวินิจฉัยว่า ผู้เรียนต้องทราบก่อน เนื้อหาที่ไม่เป็นที่ต้องการอย่างจริงจังคือ ประเภทควรทราบหรือพอจะทราบได้ หรือรู้ไว้ซะว่า น่าจะตัดออก นอกจากในระดับชั้นที่สูงขึ้นไป ซึ่งผู้สร้างบทเรียนต้องการเสริมเพื่อให้บทเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น

5. ลงมือเขียนบทเรียนสำเร็จรูปกรอบ (Frame) หรือหน่วยงานย่อยของบทเรียนสำเร็จรูป ควรมีลักษณะดังนี้

5.1 เขียนเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยย่อยเล็ก ๆ และแต่ละหน่วยย่อยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหน่วยย่อยต่อไป

5.2 มีเนื้อหา และคำอธิบายที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความสัมฤทธิ์ผลให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

5.3 การเขียนเนื้อหาในแต่ละหน่วยย่อย ควรให้พาดพิงไปถึงหน่วยย่อยที่ผู้เรียนได้ศึกษามาแล้วด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วด้วยในตัว

5.4 ให้ทราบคำตอบที่ถูกต้องเพื่อเป็นการเสริมแรง เนื้อหาของบทเรียนในแต่ละกรอบ ต้องเขียนด้วยภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องตามหลักภาษา และการใช้ภาษา หากจะต้องใช้คำศัพท์ควรเป็นคำศัพท์ที่เหมาะสมกับพื้นฐานและอายุของผู้เรียน เนื้อเรื่องก็ต้องถูกต้องตามหลักวิชา และมีความต่อเนื่องในแต่ละกรอบ

6. ขั้นตอนการทดสอบคุณภาพ และปรับปรุงแก้ไขบทเรียนสำเร็จรูป จะต้องทดสอบว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การทดสอบบทเรียนแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน การทดสอบบทเรียนสำเร็จรูปแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

6.1 การทดสอบแบบหนึ่งต่อหนึ่ง เป็นการทดสอบที่ประกอบด้วยผู้เขียนบทเรียนกลุ่มหนึ่งเป็นการทดสอบที่ประกอบด้วยผู้เขียนบทเรียนคนหนึ่งกับตัวแทนกลุ่มผู้เรียนคนหนึ่ง ตัวแทนของกลุ่มผู้เรียนนี้ควรเป็นผู้ที่มีผลการเรียนต่ำกว่าระดับปานกลางเล็กน้อย เพื่อที่จะได้ไม่ทำบทเรียนเร็วเกินไป ให้เขาช่วยค้นหาข้อความที่กำกวม ไม่เข้าใจ และข้อความที่ไม่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดที่เขาได้มาจากตอนต้นของบทเรียน

6.2 การทดสอบกลุ่มเล็ก ในขั้นนี้ใช้ผู้เรียน 5-10 คน เป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เรียน ครั้งแรกเป็นการทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป (Pre-Test) ครั้งที่ 2 เป็นการทดสอบว่าผู้เรียนได้รับความรู้เพิ่มเติมเพียงใดหลังจากเรียนบทเรียนสำเร็จรูป (Post-Test) แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ ถ้าได้มาตรฐานก็สามารถนำไปทดสอบขั้นต่อไปได้ ถ้าไม่ได้มาตรฐานจะต้องนำไปแก้ไขและนำไปทดสอบกับกลุ่มเล็กใหม่

6.3 การทดสอบภาคสนาม เป็นการทดลองกับนักเรียนที่เหมือนกับการใช้บทเรียนสำเร็จรูปจริง ผู้สอนต้องอธิบายวิธีการเรียนให้ผู้เรียนได้เข้าใจจะต้องทำการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แล้ววิเคราะห์หาค่าทางสถิติ เช่นเดียวกับการทดลองกลุ่มเล็ก การทดสอบภาคสนามก็เพื่อจะทดสอบหาความตรงของบทเรียนสำเร็จรูป หากปรากฏผลการทดสอบใช้ได้ ก็สามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้

3.8 การหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปที่มีประสิทธิภาพ คือ บทเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ในระดับที่ผู้สร้างบทเรียนมีความพึงพอใจว่าหากบทเรียนนี้มีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนดแล้ว ก็จะมีคุณค่านำไปใช้สอนได้ มีวิธีการทำเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การทดสอบคุณภาพเป็นรายบุคคล (Individual Try Out หรือ One – to – one Testier) เป็นการหาข้อบกพร่องของต้นฉบับของบทเรียนระยะแรกสุดอย่างคร่าว ๆ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างหยาบ ๆ สักช่วงหนึ่งก่อน โดยเลือกผู้เรียนที่ไม่เคยเรียนบทเรียนนั้นมาก่อน มีระดับพื้นฐานความสามารถทางการเรียนอ่อนกว่าปานกลางเล็กน้อย เป็นนักเรียนในระดับเดียวกับระดับบทเรียนที่เขียนให้เรียน กล่าวคือ มีลักษณะที่เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรได้นั่นเอง ขณะที่ทดสอบผู้เรียนแต่ละคนแต่ละครั้งจะต้องบันทึกผลการตอบและผลการสังเกตพฤติกรรมลงในแบบบันทึกที่เตรียมไว้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขบทเรียน

การทดสอบคุณภาพบทเรียนเป็นรายบุคคล ผู้ทดสอบควรต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรู้ว่า เขากำลังช่วยผู้เขียนบทเรียนเพื่อพัฒนาบทเรียนให้ดีขึ้น เขาจะเป็นผู้ชี้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้ผู้เขียนบทเรียนได้ทราบว่ามีช่วงใด ตอนใดบ้าง ที่ทำให้เขาเข้าใจยาก หรืออ่านแล้วงง

ผู้ทดสอบจึงควรอธิบายให้เขาทราบว่า ผู้เรียนคนอื่น ๆ จะได้มีโอกาสเรียนบทเรียนดี ๆ ด้วยความช่วยเหลือจากเขา

ผู้เขียนบทควรทำบทเรียนที่จะใช้เพื่อการทดสอบเป็นแบบหน้าละกรอบ โดยมีคำตอบอยู่หน้าหลัง หรือ ไม่ก็ตอนบนของหน้าถัดไป การทดสอบเริ่มต้นด้วยการส่งหน้าแรกแก่ผู้เรียน แล้วบอกให้เขาอ่านข้อความในหน้านั้นในใจ แล้วบอกคำตอบของเขาออกมาดัง ๆ เมื่อถึงตอนให้เติมคำหรือตอบคำถาม เมื่อผู้เรียนตอบแล้ว ผู้เขียนบทเรียนก็เฉลยคำตอบแก่เขา และส่งหน้าต่อไปให้เขาอ่าน ขณะที่ผู้เรียนคนนั้นอ่านข้อความในหน้าที่สองอยู่ ผู้เขียนบทเรียนก็บันทึกคำตอบที่เขาตอบเมื่อสักครู่นี้ไว้

เมื่อผู้เรียนตอบไม่ได้ หรือตอบผิด ผู้เขียนบทเรียนจะอภิปรายเรื่องราวในหน้านั้นกับเขาในตอนนั้นเลย และพยายามค้นหาว่า อะไรเป็นเหตุให้ผู้เรียนเป็นอย่างนั้น หลายครั้งที่เดียวที่ผู้เขียนบทเรียนพบว่า สิ่งที่เล็กน้อยที่สุดก็สามารถจะพาให้ผู้เรียนเขวออกนอกกลุ่มนอกทางได้ ผู้เรียนอาจคิดไม่ตรงตามที่เขียน ความมุ่งหมายอย่างหนึ่งของการทดสอบนี้คือ เพื่อดูว่าผู้เขียนบทเรียนคาดคะเน และวางแผน ได้ใกล้เคียงและเหมาะสมกับกิจกรรมทางความคิดของผู้เรียนเพียงใด

2. การทดสอบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) เพื่อวิเคราะห์หากรอบที่เสีย เพื่อจะได้หาทางแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงต่อไปให้ดีขึ้น กลุ่มทดลองที่คัดเลือกตามเกณฑ์เช่นเดียวกันในชั้นตอนที่ 1 มีจำนวนประมาณ 5 – 10 คน โดยให้เรียนไปพร้อม ๆ กัน เมื่อเรียนเสร็จแล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หากรอบที่มีผู้เรียนทำผิดตั้งแต่ 50 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป ยิ่งเปอร์เซ็นต์สูงยิ่งเสียมาก ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นใหม่ หลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้ว ก็นำมาจัดทำรูปเล่มให้ตีจำนวนอย่างน้อย 30 เล่ม เพื่อทดสอบหามาตรฐานที่แท้จริงของบทเรียนนี้ต่อไปเป็นระยะสุดท้าย

การทดสอบกลุ่มเล็ก เริ่มต้นด้วยการที่ผู้เขียนบทเรียนกล่าวนำก่อน แล้วจึงให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) เพื่อพิจารณาพื้นความรู้ของผู้เรียน จากนั้นผู้เรียนจะได้รับการแนะนำวิธีเรียน ผู้เขียนบทเรียนควรแนะนำให้ผู้เรียนได้ทำเครื่องหมายให้เป็นที่สังเกตว่า บทเรียนตอนใดที่เป็นปัญหาสำหรับเขา เมื่อจบบทเรียนและทำแบบทดสอบหลังเรียนเสร็จแล้ว จึงให้ผู้เรียนได้รวมกลุ่มเพื่ออภิปรายถึงข้อบกพร่องต่างๆ ที่เขาได้พบจากนั้นผู้เขียนบทเรียนจะนำปัญหาต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขบทเรียนให้ดียิ่งขึ้นและนำผลที่ได้จากการสอบมาวิเคราะห์ผลตามการหาประสิทธิภาพของบทเรียนต่อไป ถ้าวิเคราะห์ถึงมาตรฐานที่วางไว้ ก็พร้อมที่จะก้าวไปสู่ขั้นการทดสอบขั้นต่อไป แต่ถ้าผลยังไม่ถึงขั้นมาตรฐานที่วางไว้ ก็ต้อง

ปรับปรุงบทเรียนตามที่วิเคราะห์บอกให้ทราบเมื่อแก้ไขบทเรียนแล้ว ก็นำไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเล็กซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มแรกอีกครั้งหนึ่งตามวิธีที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. การทดสอบภาคสนาม (Field Tryout) ความมุ่งหมายของการทดสอบภาคสนามของบทเรียนสำเร็จรูปนี้คือ เพื่อหามาตรฐานของบทเรียนและเพื่อหาจุดบกพร่องของบทเรียนสำเร็จรูปที่ยังคงหลงเหลืออยู่และปรับปรุงแก้ไขอีก กลุ่มผู้เรียนในการทดสอบระยะนี้จะต้องเป็นกลุ่มชั้นเรียนปกติ ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนเก่ง ปานกลาง อ่อน คละเคล้าอยู่ในสัดส่วนปกติ ผลการทดสอบจากกลุ่มนี้จึงถือเป็นมาตรฐานของบทเรียนที่แท้จริง

การทดสอบบทเรียนในขั้นนี้ เป็นการทดสอบภายใต้สภาวะการณ์ที่กำหนดไว้สำหรับบทเรียนนี้ นั่นคือ นำเอาไปทดลองกับผู้เรียนทั้งชั้น หรือในสภาวะของการเรียนจริงในชั้นเรียน ครูหรือผู้ฝึกจะเป็นผู้เสนอบทเรียนแก่ผู้เรียน ไม่ใช่ผู้เขียนบทเรียน การเสนอบทเรียนทำเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของการสอนหรือการฝึกตามปกติ

การทดสอบในขั้นนี้จะเริ่มต้นด้วยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วจึงให้เรียนจากบทเรียน เมื่อจบบทเรียนแล้วจึงให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน การทดสอบในขั้นนี้ผู้เขียนบทเรียนจะไม่สนใจว่า ผู้เรียนจะเรียนบทเรียนอย่างไร แต่จะสนใจเฉพาะในเรื่องที่ว่า บทเรียนนี้ได้รับความสำเร็จตามความมุ่งหมายเพียงใด ข้อสำคัญคือ จะต้องไม่ให้ผู้เรียนได้ทราบว่า เขากำลังถูกทดลอง เพราะคิดเช่นนี้จะทำให้ผลการทดสอบไม่ตรงตามจริงได้

ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนและคะแนนเต็มหรือคะแนนสูงสุดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนเมื่อมีการประเมินสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมา เรามักจะพูดถึงประสิทธิผลทางการสอนและการวัดประเมินทางสื่อการเรียนการสอนตามความแตกต่างของค่าคะแนนใน 2 ลักษณะ คือ ความแตกต่างของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนการทดสอบหลังเรียนหรือเป็นการทดสอบเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ในทางปฏิบัติส่วนมากจะเน้นที่ผลความแตกต่างที่แท้จริงมากกว่าผลของความแตกต่างทางสถิติ แต่ในบางกรณี การเปรียบเทียบเพียง 2 ลักษณะก็อาจจะไม่เป็นการเพียงพอ เช่น กรณีของการทดลองใช้สื่อ ในการเรียนการสอนครั้งหนึ่งปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนน 18% และกลุ่มที่ 2 การทดสอบก่อนเรียนได้คะแนน 27% การทดสอบหลังเรียนได้คะแนน 74% ซึ่งเมื่อนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติปรากฏว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ทั้ง 2 กลุ่ม แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทดสอบหลังเรียนระหว่างกลุ่มทั้งสองปรากฏว่าไม่มี ความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดเพราะสิ่งทดสอบ (Treatment) นั้นหรือไม่ เนื่องจากการทดสอบทั้งสองกรณีมีคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) แตกต่างกันซึ่ง จะส่งผลถึงการทดสอบหลังเรียนที่จะเพิ่มขึ้นได้สูงสุดของแต่ละกรณี (Goodman, Fletcher and Schneider. 1980 : 30-34)

ฮอฟแลนด์ (เผชิญ กิจระการ. ม.ป.ป. : 1 ; อ้างอิงมาจาก Hovland. 1949 : unpagged) ได้เสนอ “ดัชนีประสิทธิผล” (Effectiveness Index) ซึ่งคำนวณได้จากการหาความแตกต่างของ การทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุดที่สามารถทำ เพิ่มขึ้นได้ ฮอฟแลนด์ เสนอว่า ค่าความสัมพันธ์ของการทดลองจะสามารถกระทำได้อย่าง ถูกต้องแน่นอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนทดสอบก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผล จะเป็นตัวชี้ถึงของเขตและประสิทธิภาพ สูงสุดของสื่อ

เวบบ์ (เผชิญ กิจระการ. ม.ป.ป. : 1 ; อ้างอิงมาจาก Hovland. 1949 : unpagged) ได้ เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนน โดยใช้วิธีการ 3 แบบ ซึ่งเพิ่มเติมจาก “ดัชนีประสิทธิผล ของฮอฟแลนด์ โดย เวบบ์ ให้ความสนใจค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนซึ่งเรียกว่าวิธีการ Conventional โดยจะคำนวณจากการนำค่าคะแนนร้อยละของกลุ่มควบคุมลบออกจากคะแนน ร้อยละของกลุ่มทดลอง แล้วจึงหารด้วยร้อยละของกลุ่มควบคุม ผลที่ได้จะแสดงถึงร้อยละที่ เพิ่มขึ้น (หรือลดลง) เปรียบเทียบกับคะแนนของกลุ่มควบคุม ดัชนีประสิทธิผลมีรูปแบบในการ หาค่าดังนี้ (Goodman Fletcher and Schneider. 1980 : 30-34)

$$E.I. = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนนักเรียน}) \times (\text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

หรือ $E.I. = \frac{P_2 - P_1}{\text{Total} - P_1}$

$P_2 - P_1$ หมายถึงจำนวนเศษของ E.I. จะเป็นเศษที่ได้จากการวัดระหว่างการทดสอบ ก่อนเรียน(P_1) และการทดสอบหลังเรียน (P_2) ซึ่งคะแนนทั้งสองชนิด (ประเภท) นี้จะแสดงถึง ค่าร้อยละของคะแนนรวมสูงสุดที่ทำได้ (100%)

ตัวหารของดัชนี คือ ความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบก่อนเรียน (P_2) และ คะแนนสูงสุดที่นักเรียนสามารถทำได้

3.9 คุณค่าของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียน โปรแกรมหรือบทเรียนสำเร็จรูป นับเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษามัยใหม่ ที่นำมาใช้ประกอบและปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา ตลอดจนคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีเหตุผล อีกทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้หาความรู้ตามกำลังความสามารถและความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่ง (พรรณี ชเจนจิตร. 2528 : 174 – 175 ; ประหยัด จิระวรพงศ์. 2529 : 228 ; ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. 2533 : 195 – 196 ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของบทเรียนสำเร็จรูป ดังนี้

1. เด็กสามารถทำงานได้ตามลำพัง พ้นจากการถูกดูถูกกว่าจากครูไม่ต้องฟังคำวิพากษ์วิจารณ์หรือเยาะเย้ยจากเพื่อน ๆ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอิสระ
2. ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
3. ลดความเบื่อหน่ายให้กับนักเรียนบางคนที่ต้องเรียนร่วมกับคนอื่น
4. เป็นการเพาะนิสัยความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
5. สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีความกระตือรือร้นสูงให้ได้ประสบการณ์กว้างขวางขึ้น
6. บทเรียนสำเร็จรูปอาจใช้เสมือนผู้สอนพิเศษให้กับนักเรียนที่เรียนช้า ที่ต้องการความเอาใจใส่เป็นพิเศษจากครู ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ในชั้นเรียนทั่วไป
7. สามารถพิสูจน์ความไม่รู้ของนักเรียน ด้วยการให้นักเรียนได้รู้ผลการกระทำหรือตอบคำถามของตนเอง
8. บทเรียนสำเร็จรูปสามารถให้เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี
9. ช่วยแก้ปัญหาคาราคาเขินครู เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และช่วยแบ่งเบาภาระของครูเพราะเมื่อผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาที่เรียน ครูอาจแนะนำให้อ่านบทเรียนสำเร็จรูปที่มีอยู่เป็นการบ้านหรือนอกเวลาเรียนเพื่อความเข้าใจให้ทันกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน โดยครูไม่ต้องเสียเวลาอธิบายใหม่
10. เรียนสามารถเรียนเวลาในเวลาใด ที่ใดก็ได้ ตามความพอใจของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยในด้านการศึกษาผู้ใหญ่เป็นอย่างดี
11. อาจช่วยให้ครูทำงานน้อยลงในด้านการสอน ข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วจะได้นำเวลาไปเตรียมบทเรียนที่ย่างยาก ลึกซึ้ง ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

12. สนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล เด็กที่เรียนช้าจะมีเวลาศึกษามากขึ้น เด็กที่เรียนเร็วก็ใช้เวลาศึกษาน้อย มีโอกาสใช้เวลาไปทำงานอย่างอื่นทำให้ไม่ต้องรอเด็กที่เรียนช้า

13. ทุ่มเวลาในการสอนบทเรียนหนึ่ง ๆ เพราะผลจากการวิจัยหลายฉบับพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปสามารถสอนเนื้อหาได้มากกว่าสอนวิธีสอนอย่างอื่น โดยใช้เวลาน้อยกว่า ดังนั้น หากสามารถจำกัดเวลาสอนให้เหลือ ได้ก็อาจสอนเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมให้มากขึ้นได้

14. ใช้เพื่อทบทวน ครูบางคนอาจใช้บทเรียนสำเร็จรูป เพื่อทบทวนการเรียนที่นักเรียนได้เรียนมาแล้ว อาจเพื่อให้มีความเข้าใจและให้มีความจดจำบทเรียนมากได้ขึ้น และเพื่อเป็นการสรุปผลการสอนที่ครูได้สอนมาด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้อยู่กันทั่วไป

15. ใช้เพื่อซ่อมเสริมนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนด้วยวิธีการสอนที่ครูใช้อยู่ทั่วไป บทเรียนสำเร็จรูปจะช่วยนักเรียนเหล่านั้นได้มาก เพราะบทเรียนสำเร็จรูปจะทำให้เป็นขั้นย่อย ๆ และมีการเสริมแรงทันทีทันใด

16. บทเรียนสำเร็จรูปสามารถส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความมีระเบียบวินัย ความใฝ่เรียนรู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ แก้วตา คณะวรรณ (2530 : 130) ได้รวบรวมความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ บทเรียนสำเร็จรูปไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีเวลาเพิ่มมากขึ้นในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือเด็กแต่ละคนเพราะครูไม่ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบรรยาย เฉลยการบ้าน ทำตัวอย่างให้ดูบนกระดานดำ และนักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนได้เร็วช้าแตกต่างกัน ทำให้เกิดความหงุดหงิดทั้งครูและนักเรียน และสร้างปัญหาทางวินัย เพราะเด็กที่ตามไม่ทันจะเกิดความเบื่อหน่ายหรือเด็กที่เข้าใจแล้วก็เกี่ยวกับการอธิบายซ้ำซากบทเรียนสำเร็จรูปทำให้ทุกคนวุ่นอยู่กับบทเรียนของตนเอง และสามารถที่จะเรียนได้เร็วหรือช้าตามอัตราความสามารถของตน ครูก็มีเวลาจะดูแลให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

2. การสอนน่าสนใจมากขึ้น เพราะเมื่อนักเรียนได้เริ่มศึกษาและการทำแบบฝึกหัดจากบทเรียนสำเร็จรูปแล้ว ครูก็มีเวลาที่จะคิดและนำวิธีอื่นมาใช้ให้การสอนมีชีวิตชีวามากขึ้นมีเวลาที่จะเชิญคนอื่นที่มีความสามารถมาสาธิตให้นักเรียนดู มีเวลาพานักเรียนไปเยี่ยมชมสถานที่สำคัญจัดเตรียมการทดลอง

3. ครูสามารถที่จะตรวจสอบความเข้าใจผิด หรือจุดที่นักเรียนยังไม่เข้าใจได้อย่างแม่นยำจากคำตอบที่นักเรียนทำให้แก้ไขได้โดยตรง

4. ครูมีความรู้สึกว่าคนสอนได้ดีขึ้นและมองเห็นกระบวนการที่นักเรียนว่าจุดใดที่เป็นความลำบากเข้าใจยาก สำหรับเด็กแต่ละวัยและในแต่ละวิชา

5. ปัญหาการควบคุมชั้นน้อยลง เพราะนักเรียนอยู่กับบทเรียนของตน

จากแนวความคิดของนักเทคโนโลยี และนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าหรือประโยชน์ของบทเรียนสำเร็จรูป พอจะสรุปได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน ได้แก่

1.1 นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองไปตามความสามารถของตนคล้ายกับการเรียนรู้กับครูตัวต่อตัว

1.2 นักเรียนมีความรับผิดชอบในบทเรียนของตนมากขึ้น เพราะทราบความก้าวหน้าตลอดเวลา

1.3 ผู้เรียนที่ขาดเรียนมีโอกาสช่วยตนเองให้ตามผู้อื่นทัน

1.4 ผู้เรียนอาจใช้บทเรียนสำเร็จรูปทบทวนความรู้ หรืออาจใช้เป็นเครื่องมือสรุปการสอนแทนครู

1.5 ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในโรงเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้

1.6 กระตุ้นความสนใจในการเรียน พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์และเชื่อมั่นในตนเอง

2. ประโยชน์ต่อผู้สอน ได้แก่

2.1 ช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการสอนข้อเท็จจริง หรือวิชาพื้นฐานทำให้ครูมีเวลาสร้างสรรค์งานสอน หรือปรับปรุงการสอนได้มากขึ้น

2.2 ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ ได้ อาทิ การสอนเป็นคณะ การเรียนด้วยชุดการสอน เป็นต้น

2.3 ทำให้ครูผู้สอนไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นระเบียบของห้องเรียนเพราะทุกคนตั้งใจเรียน

3. ประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาปัจจุบัน เช่น ปัญหาการขาดแคลนครูผู้ชำนาญในวิชาใดวิชาหนึ่ง ปัญหาผู้เรียนล้นชั้น

3.2 ช่วยแก้ปัญหาในโรงเรียนเล็ก ๆ โดยเฉพาะชนบทที่มีผู้เรียนน้อยจนไม่สามารถจับครูสอนได้ หรือสนองความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่มีผู้เลือกเรียนน้อย

3.3 ทำให้สามารถมีจำนวนรายวิชาให้ผู้เรียน ได้เลือกเรียนหลายวิชาโดยให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองจากบทเรียนสำเร็จรูป

สรุป บทเรียนสำเร็จรูปช่วยให้ผู้เรียน เรียนด้วยตนเอง ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์และเชื่อมั่นในตัวเอง นอกจากนี้บทเรียนสำเร็จรูปยังช่วยให้ครูผู้สอนมีเวลาสร้างสรรค์งานใหม่ หรือปรับปรุงงานสอนให้ดีขึ้น บทเรียนสำเร็จรูปยังช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนเล็ก ๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปตามขั้นตอนจากกรอบแนวคิดของการวิจัย มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4. ความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

บุญมั่น ธนาสุภวัฒน์ (2537 : 158) ความพึงพอใจในงาน หมายถึง เจตคติทางบวกของบุคคลที่มีต่องาน หรือกิจกรรมที่เขาทำซึ่งเป็นผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์การ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 130) ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวกเป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้ผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน

ถนอมทรัพย์ มะลิซ้อน (2540 : 38) ความพึงพอใจคือ ความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน ที่มีต่องานและปัจจัย หรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นๆ จนสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนสามารถลดความเครียดของผู้ปฏิบัติงานให้ต่ำลงได้

ณัฐสิทธิ์ วงตลาด (2544 : 10) ความพึงพอใจในการทำงานหมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงาน และการที่บุคคลปฏิบัติงานด้วยความสุขจนเป็นผลให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จสนองนโยบายและบรรลุดูวัตถุประสงค์ขององค์การในองค์กรทุกองค์กรไม่ว่าองค์กรใดก็ตามถ้ามีบุคคลที่ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ มีความพึงพอใจ มีความสุขทุกคนองค์กรนั้นจะพัฒนาอย่างไม่มีการสิ้นสุด

กูด (Good 1973 : 163) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพหรือระดับความพอใจเป็นผลมาจากความสนใจและเจตคติของบุคคลที่มีต่องาน

จากที่กล่าวมาแล้ว สรุปความหมายของความพึงพอใจได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรม การเรียนการสอน และต้องการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

4.2 ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจ

ทฤษฎีสำหรับการสร้างความพึงพอใจที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือที่สุด คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) มีรายละเอียดดังนี้

มาสโลว์ ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจ (Maslow's General Theory of Human Motivation) ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์มีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ 3 ประการ ดังนี้ (Maslow, 1970 : 69)

4.2.1 ทุกคนมีความต้องการและความต้องการมีอยู่ตลอดเวลา และไม่สิ้นสุด

4.2.2 ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจในพฤติกรรม

4.2.3 ความต้องการของคนจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้ตอบสนอง มาสโลว์ได้สรุปลักษณะของการจูงใจไว้ว่า การจูงใจจะเป็นอย่างไรจะเรียงตามลำดับความต้องการ หรือ "Hierarchy of Need" ทฤษฎีของมาสโลว์จะมีลักษณะลำดับจากต่ำไปหาสูง 5 ขั้น ดังนี้ (Maslow, 1970 : 16-22)

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Need) ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลย

2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security of Safety Need) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการในสิ่งที่สูงขึ้นต่อไป คือ ความต้องการความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่าง ๆ

ความต้องการปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการดำรงชีพ เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงาน

3) ความต้องการด้านสังคม (Social or Belongingness Need) ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองในสองขั้นดังกล่าวแล้ว จะมีความต้องการที่สูงขึ้น ความต้องการทางด้านสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้ จะเป็นการต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและความรู้สึกที่ตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

4) ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นทางสังคม (Esteem or Status Need) ความต้องการขั้นต่อมาเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ ความสำคัญตนเอง รวมทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization or Self-realization) ลำดับความต้องการสูงสุดของมนุษย์ คือ ความต้องการที่จะสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือ ความคาดหวัง ทะเยอทะยาน ใฝ่ฝันภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งก็มีความคิดใฝ่ฝันที่อยากได้รับความสำเร็จในสิ่งที่ตนคาดหวังไว้

จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ที่กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ความต้องการทั้ง 5 ชั้นของมนุษย์มีความสำคัญไม่เท่าเทียมกัน บุคคลแต่ละคนจะปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละประเภทที่เกิดขึ้น การมุ่งใจในทฤษฎีนี้จะต้องพยายามตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีความต้องการลำดับขั้นที่แตกต่างกันออกไป และความต้องการตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึง 5 จะมีความสำคัญแก่บุคคลมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองความต้องการในลำดับขั้น ๆ

เฮอรัลด์เบิร์ก (Herzberg, 1959 : 113-115) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ เรียกว่า The Motivation Hygiene Theory ซึ่งสนับสนุนและขยายแนวความคิดของลำดับความต้องการของมนุษย์ ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน 2 ปัจจัย

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานซึ่งเป็นผล
ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของการงานได้รับการยอมรับนับถือ
ลักษณะของงานความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน
และมีหน้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของการงานได้รับการ
ยอมรับนับถือลักษณะของงานความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน

แมคเกรเกอร์ (สมยศ นาวิการ. 2544 : 135 ; อ้างอิงมาจาก McGregor. 1960 : 33-38)
ได้อธิบายถึงลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภท X มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้
- 1.2 มีความรับผิดชอบน้อย
- 1.3 ชอบให้สั่งการ
- 1.4 ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการปรับปรุงทุกองค์กร
- 1.5 มีความปรารถนาให้ตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและความ

ปลอดภัย

2. คนประเภท Y มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 2.1 ชอบทำงาน เห็นว่าการทำงานเป็นของสนุกเหมือนการเล่นหรือการ
พักผ่อน
- 2.2 มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- 2.3 มีความทะเยอทะยานและกระตือรือร้น
- 2.4 สั่งการตนเอง และสามารถควบคุมตนเองได้
- 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานและองค์กร พัฒนาวิธีการ

ทำงาน

สมยศ นาวิการ (2525 : 115,119) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะใน
การปฏิบัติงานที่ผู้บริหารหรือครูจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้
ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ คือ

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยกิจกรรมอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจในผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนจากภายนอก (Extrinsic Rewards) โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือ ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำหนดโดย ความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทนที่รับรู้แล้วความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการเรียนและผลการเรียนจะมีความสัมพันธ์กันทางบวกทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของชีวิตมากขึ้นน้อยเพียงใด นั่นคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างเสริมความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ได้มีนักวิจัยหลายท่าน ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปอย่างแพร่หลาย ทั้งผลที่แสดงออกมาให้เห็นว่าการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปไม่แตกต่างกับการสอนปกติและให้ผลต่างกับภาวะการณ์สอนปกติ ดังนี้

จุฑาทิพย์ จันทรสุวรรณ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ดิน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เฉลิมชัย หรสิทธิ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง สารเคมี กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความมุ่งหมายในการค้นคว้า เพื่อพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปเรื่องสารเคมี กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเรื่องสารเคมี ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป และ 3. ศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง สารเคมีของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 22 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 กลุ่มโรงเรียน เหล่านี้ยศจิววิทย์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า 1) บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง สารเคมี กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มี ประสิทธิภาพ 92.21/84.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน สำเร็จรูปมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนเรื่องสารเคมีด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความคงทนในการเรียนรู้

ยุภาพร สุนทะโรจน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบภาพการ์ตูน เรื่อง จังหวัดของเรา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 ผลการวิจัย พบว่า (1) บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน เรื่องจังหวัดของเรา กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85.20/81.40 (2) นักเรียนมี คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนหลังเรียนสูง กว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) นักเรียน คะแนนเฉลี่ยเจตคติทางการเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบภาพการ์ตูนหลังเรียนสูงกว่า คะแนนเฉลี่ยเจตคติทางการเรียนรู้ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุพรรณิ นารี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการใช้บทเรียนสำเร็จรูปแบบ เส้นตรงประกอบการ์ตูนที่มีประสิทธิภาพ และการคงทนของการเรียนรู้เรื่องตัวสะกดวิชา ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 240 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนจากการทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุวรรณ ภูศรีอ่อน (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบการ์ตูนเรื่อง สำนวน สุภาษิตและคำพังเพย วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 95.10/81.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้และนักเรียนมีประสิทธิภาพผลการเรียนรู้ที่ระดับ .71

ณัฐวดี พัทธภักดิ์ (2544 : 64) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การอ่านจับใจความ มีความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างบทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การอ่านเพื่อจับใจความที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียน โสภณาค อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาค้นคว้า

1. บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการอ่านเพื่อจับใจความ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.29/84.43
2. นักเรียนที่เรียน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปวิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านเพื่อจับใจความมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริวรรณ วรรณสุทธิ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง เรื่อง แรง กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า มีประสิทธิภาพ 84.25/83.00 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.77 หมายความว่ามีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.00

สุภิสรา วงศ์คำจันทร์ (2547 : 79) ได้พัฒนาแผนการเรียนรู้และบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เพื่อฝึกทักษะ การอ่านจับใจความ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.44/87.80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และแผนการเรียนรู้วิชาภาษาไทย การอ่านจับใจความชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7010 หมายถึงนักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 70.1

สุธาสิณี บุญครอบ (2547 : 72) ได้พัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูน เพื่อฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 95.14/78.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ไวท์ (White. 1970 : 3375-A) ได้ทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ ของกลุ่มตัวอย่าง 132 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 74 คน ให้เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป และกลุ่มควบคุม 58 คน เรียนจากการสอนตามปกติของครู ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แมคคินเลย์ (McKinley. 1974 : 1443-A) ได้เปรียบเทียบทักษะการอ่านโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับเครื่องช่วยสอนในการอ่านระหว่างเด็กอายุ 14-18 ปี ที่เรียนต่ำกว่าระดับ 5 ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และสามารถสรุปได้ว่าทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนในการอ่านให้ได้ผลดีกว่าในการเรียนด้วยตนเอง

ยาสซิน (Yassin 1980 : 41-03A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนบทเรียนโปรแกรมเพื่อใช้ในการสอนคณิตศาสตร์ในประเทศซูดาน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 72 คน จากสถาบันเคพีไอ (Khartown Polytechnic Institute) ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้รับการสอนโดยบทเรียน โปรแกรม กลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนผสมผสานระหว่างบทเรียน โปรแกรมและการสอนแบบปกติ สำหรับกลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 ได้รับการสอนตามปกติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มที่ 2 และ กลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ 3 และ 4 เมื่อสอบถามถึงความต้องการของผู้เรียนทั่วไป ปรากฏว่า ต้องการเรียนแบบบทเรียน โปรแกรมผสมกับการสอนปกติมากที่สุด

ชอยสเตอร์ (Soyster 1980 : 42-02A) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอนโดยใช้บทเรียน โปรแกรมและการสอนแบบผังความรู้ (The Information Mapping หรือ TM) ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความคงทน โดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมา 367 คน แล้วกำหนดเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ได้รับการสอนแบบผังความรู้ (TM) กลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนโดยบทเรียน โปรแกรม กลุ่มที่ 3 ได้รับการสอนตามปกติ ผลปรากฏว่า กลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าทั้งสองกลุ่ม และเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มที่ 2 และ 3 กลุ่มที่ 2 เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่ากลุ่มที่ 3 และสรุปได้ว่าการสอนแบบผังความรู้และการสอน โดยใช้บทเรียน โปรแกรม เกิดการเรียนรู้และความคงทนได้ดีทั้ง 2 แบบ

นิวแมน (Newman. 1983 : 44-04A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการสอนโดยใช้บทเรียน โปรแกรม การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการสอนแบบปกติ กับนักเรียนเกรด 11 จำนวน 55 คน ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในชนบททางตอนใต้ของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย แล้วแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มเรียนด้วยวิธีสอนที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนวิธีการสอนต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน โปรแกรมมีผลการเรียนสม่ำเสมอมากกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอื่น โดยสรุปวิธีการสอนทั้ง 3 วิธีมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียนได้ไม่แตกต่างกัน แต่การสอนแบบ โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการทำให้นักเรียนทุกคนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

บาร์คเลย์ (Barclay. 1985 : 46-02A) ได้วิจัยเปรียบเทียบการสอนโดยใช้บทเรียน โปรแกรมและเกม เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่อาศัยอยู่ในเมือง จำนวน 47 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ 2 และผู้เรียนต้องการเรียน โดยใช้บทเรียน โปรแกรมมากกว่าเกม

โดว์ (Dow. 1992) ได้ศึกษาเพื่อกำหนดบทบาทของการสอนเป็นรายบุคคลในการจัดการชั้นเรียนเกี่ยวกับห้องทดลองกิจกรรมที่หลากหลาย ผลการวิเคราะห์และการตีความข้อมูล พบว่า ครูอุตสาหกรรมศึกษาพยายามจัดชั้นเรียนที่มีกิจกรรมหลากหลายโดยการใช้สถานที่ เวลา นักเรียน/บุคลากร เนื้อหา และเครื่องมือ/อุปกรณ์ ผู้ร่วมวิจัยชี้ว่าอุปกรณ์ที่ครูออกแบบมีความเหมาะสมกว่าอุปกรณ์การสอนที่บริษัทออกแบบเชิงพาณิชย์ อุปกรณ์การสอนที่พิมพ์ครูชอบมากกว่า เพราะมีความคล่องตัวและราคาต่ำ และอุปกรณ์ที่บริษัททำเชิงพาณิชย์ถูกมองว่าราคาแพง ติดตั้งยาก แต่นักเรียนชอบ ครูผู้ร่วมวิจัยได้ใช้อุปกรณ์การสอนที่ระบุไว้เฉพาะได้แก่ ตำราการสอนสำเร็จรูปที่มีภาพสี่ประกอบ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หนังสือการพัฒนาการสอนการพูด และตลับวีดีโอ ข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้าสนับสนุนคำอ้างอิงที่ว่า การสอนเป็นรายบุคคลสามารถและเล่นบทบาทสำคัญในการจัดการชั้นเรียนเกี่ยวกับห้องปฏิบัติการ กิจกรรมหลากหลายในอุตสาหกรรมศึกษา

ซีริกนาโน (Cirignano. 1995 : 3168A) ได้ทำการศึกษาผลเชิงเปรียบเทียบของการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยกับสิ่งที่ช่วยในการสอนด้วยชุดการสอนสำเร็จรูป ที่ใช้กับครูก่อนประจำการ ในการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการประเมินและความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนและความวิตกกังวลหลังการทดลองในการศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลองกลุ่ม จำนวนครั้งที่ซึ่งสุ่มเลือกมาและกลุ่มก่อนการทดลอง ทำการทดสอบสมมุติฐานทั่วไป 2 ข้อ และ สมมุติฐานการวิจัยจำเพาะ คมลำดับ ในด้านการพยากรณ์คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการทดลอง และระดับความวิตกกังวลเพื่อกำหนดความมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม หรือไม่กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 78 คน จากทั้งหมด 96 คน เข้าร่วม โครงการวิจัยผลการศึกษพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลอง ทั้ง 2 กลุ่มในการพยากรณ์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของความวิตกกังวลที่ติดต่อกันในระดับที่สองสามารถอธิบายจำนวนความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญได้เพื่อพยากรณ์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลอง

ครูเทิร์ด และแฮนนา (Cruthirds and Hanna. 1997) ได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมา เกี่ยวกับวิธีการสอนที่อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นฐาน รวมทั้งอินเทอร์เน็ต และWorld Wide Web ซึ่ง จัดเป็น โปรแกรมการสอนสำเร็จรูป ผลการศึกษาพบว่างานวิจัยในระยะแรกอาจนำมา ประยุกต์ใช้ได้ แต่เทคโนโลยีใหม่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาก คำถามหนึ่งซึ่งทำให้งงมากที่สุด เป็น เรื่องเกี่ยวกับทางเดินของการควบคุม ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนหลายทฤษฎีก็ช่วย ประโยชน์ได้ แต่อินเทอร์เน็ตและ World Wide Web จึงพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหา ใหม่เช่นกัน ข้อค้นพบ 3 ประการ จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ โดยมวลรวม ปรากฏเด่นชัด (M.S Hanna, 1997) คือ (1) บทเรียนสำเร็จรูปใช้ได้ผลดีเท่า ๆ กับรูปแบบการ สอนอื่น ๆ (2) บทเรียนสำเร็จรูปมีประสิทธิภาพรวดเร็วกว่ารูปแบบการสอนแบบเดิม และ (3) คนชอบวิธีการของบทเรียนสำเร็จรูปอย่างน้อยที่สุดเท่ากับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ในผล ย้อนหลังจากการออกกฎหมายในปี 1997 นั้น ประชาชนทางบทเรียนสำเร็จรูปซึ่งเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้ มองการณ์ไกล แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ CD-ROM ทำให้เกิด สภาพแวดล้อมที่สื่อประสมซึ่งมีปฏิสัมพันธ์เต็มที่ ได้ให้ประชาชนเข้ามาผูกมัดงานของตนเข้ากับ บทเรียนการสอนสำเร็จรูป บทเรียนสำเร็จรูปไม่ได้ล้าหลังแล้ว แต่กลับล้าหน้าไป 15 หรือ 20 ปี คำถามที่ยังไม่ได้รับคำตอบจากปลายทศวรรษที่ 1960 และต้นทศวรรษที่ 1970 เกี่ยวกับวิธีการ สอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปและเทคโนโลยีนั้นมีความสัมพันธ์กับความสนใจปัจจุบันในสื่อ ประสมเชิงปฏิสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่ง

ชัคเคนเบิร์ก และซัลลิแวน (Schackenberg and Sullivan. 1997) ได้ทำการศึกษา ผลของการควบคุมผู้เรียนและการควบคุม โปรแกรมใน โปรแกรมการสอนที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วย

เต็มที่และ โปรแกรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพียงบางส่วนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีความสามารถสูงกว่าและที่มีความสามารถต่ำกว่าผู้ถูกทดลองเป็น นักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาเอกการศึกษาจำนวน 200 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนแรก ของโปรแกรมการเตรียมครูวิชาชีพของคน บทต่าง ๆ จากตำราเรียนรายวิชาบังคับซึ่งปรับเข้าไว้ ในโปรแกรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยนั้นมีจุดประสงค์การเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 13 ข้อแล้วพัฒนา โปรแกรมเป็น 4 แบบ (version) ซึ่งเป็นตัวแทนสภาพการทดลองที่ต่างกัน 4 สภาพผู้ถูกทดลอง ในการควบคุม โปรแกรมต้องตอบคำถามคัดกรองทั้ง 174 ข้อในแบบ โปรแกรมของคนแบบที่ ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเต็มที่และแบบที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพียงบางส่วนแตกต่างกันในจำนวน คำถามคัดกรองที่มีการปฏิบัติและการสะท้อนกลับ (66 ข้อ และ 22 ข้อ ตามลำดับ) ในการ ทดลองการควบคุมผู้เรียน ผู้เรียนเริ่มด้วยข้อที่มีการปฏิบัติและการสะท้อนกลับสำหรับ จุดประสงค์จำเพาะ ผลการศึกษาพบว่า แบบที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพียงบางส่วนแตกต่างจาก แบบที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเต็มที่ในลักษณะที่นักศึกษาเลือกเพิ่มการปฏิบัติหรือดำเนินต่อไปยัง จุดประสงค์ข้อต่อไปการทดสอบหลังการทดลองที่ใช้เขียนตอบและตรวจด้วยปากกา ครอบคลุมจุดประสงค์ทั้ง 13 ข้อในโปรแกรมการสอนแบบสอบถามเจดคติ 13 ข้อ ใช้แบบ ประเมินความพึงพอใจของผู้ถูกทดลองในอุปกรณ์ที่ใช้สอน ความพยายามตามที่รับรู้ ความต้องการสารสนเทศมากขึ้น การจูงใจอย่างต่อเนื่อง และความมั่นใจของตนในการปฏิบัติ กับแบบทดสอบหลังการทดลอง

ลิสตี (Listi, 1998) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ลำดับการเรียนรู้แบบโปรแกรม กับการสอนแบบปกติ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และเจดคติของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเมือง โดยใช้เวลาศึกษานาน 6 สัปดาห์ ผลการติดตามผลพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยลำดับการเรียนรู้แบบ โปรแกรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีการเรียน แบบปกติ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เรียนที่มีความชอบในรูปแบบการเรียนรู้สูงค่าที่ เรียนด้วยลำดับการเรียนรู้แบบ โปรแกรม พบว่านักเรียนกลุ่มแรกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กว่ากลุ่มหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ ที่ทำบทเรียนสำเร็จรูปส่วนมากตั้ง เกณฑ์มาตรฐานไว้ที่ 80/80 และสามารถทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือสูงกว่า และจากงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ ส่วนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำ ให้สรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนสูงขึ้น และบทเรียนสำเร็จรูปสามารถนำมาใช้ได้เกือบทุกวิชาและทุกระดับชั้น

จึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สมควรนำมาเป็นสื่อ เพื่อประกอบการเรียนการสอนของครูได้
อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อประกอบการเรียนการสอนในรูปแบบเรียนสำเร็จรูปเพื่อ
ฝึกทักษะการอ่านจับใจความ วิชาภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY